

KROK

4

Ročník 6/2009

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA

PRVNÍ KROK

Úvodník – *Renáta Fífková* 1

ROZHOVOR KROKU

Sdílet radost i lásku? Nejlépe hudbou
– Nela Chládková s Vladislavem Kvapilem 3
Ad multos annos Marie Čermákové-Obršálové – *Hana Študentová* 8
Mají kostely budoucnost? – *Helena Veličková, Irena Šindlářová* 10

KNIHOVNICTVÍ DRŽÍ KROK

Cesta ke sdílené katalogizaci – *Edita Lichtenbergerová* 13
Kam knihu posouvá multimedialita? 19
Nová Národní technická knihovna v Praze – *Vladimír Klásek* 21
Vědecká knihovna v Olomouci Vám nabízí dva miliony
– *Jitka Sládková* 24

O KROK DÁL

Společnost práce a „šťastní nezaměstnaní“ – *Ondřej Svatoň* 27
Chvála četby – *Pavel Ambros* 32
Street Art & Graffiti – *Pavčina Vogelová* 36

KROK ZPĚT

Osvícené hlavy minulosti: Pravice chudáků a opora nemocných
(Olomoucký biskup Jindřich Zdík) – *Štěpán Kohout* 36

KROK V LITERATUŘE

Rispetti e dispetti – *Angiolo Poliziano* 42
Lexikon olomouckých ulic (recenze) – *Helena Veličková* 46
Psycholog v science fiction (recenze) – *František Všeticka* 47
Vlastivědná revue Střední Morava (recenze) – *Bohumír Kolář* 48

KROK INFORMUJE

Vzorná knihovna v Potštátě – *Ladislava Maršálková* 49
Čtete Čapka on-line – *Lenka Prucková* 51
Knihovna roku 2009 51
Československé stopy na Podkarpatské Rusi 52
Nový KROK 52

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 53

Na obálce: ilustrace Markéty Otavové *Všechny víry světa* (viz str. 10)

KROK • Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 6., číslo 4, vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz
Odpovědná redaktorka: Mgr. Olga Chmelíčková,
e-mail: olga.chmelickova@vkol.cz

Redakční rada:

PhDr. Renáta Fífková,
e-mail: fifkova@vmo.cz
PhDr. Miloš Kvapil,
e-mail: reditel@knihovna.cz
RNDr. Lenka Prucková,
e-mail: pruckova@kmo.cz

Adresa vydavatele a redakce:
Vědecká knihovna v Olomouci,
Bezručova 3, 779 11 Olomouc
Tel.: 585 205 311, fax: 585 225 774
e-mail: redakce@vkol.cz
IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Kresby: Ing. Markéta Otavová
Technická redakce: Petr Jančík
Tisk: Polygrafické středisko
Univerzity Palackého v Olomouci
Biskupské nám. 1, 771 11 Olomouc

ISSN: 1214-6420 (tištěná verze)
1214-648X (elektronická verze)
Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 15. října 2009

Vážení čtenáři,

přesně před rokem jsem na tomto místě měla příležitost svěřit se Vám, že už zase věřím na Ježíška, který mi (s nepatrným zpožděním a trochu jinak, než jsem čekala) splnil jedno velké přání. Na konci každého roku obvykle bilancujeme, co se nám za uplynulých dvanáct měsíců povedlo, co méně, jaký sen jsme si splnili a jaký se naopak teprve pokusíme ve skutečnost proměnit. Určitě jste už také přišli na to, že sny se občas v životě plní, jenže mnohdy méně idylicky, než jsme si představovali. Také pohádky se čas od času dějí, ale v lidských rukou se rády měnívají v pohnuté až kruté osudy. Přesto jim ochotně přiznáváme půvab, i kdyby to bylo až s odstupem milosrdného času, který setře všechna příkoří a ponechá čistě kouzlo vzpomínky.

Letos jsem měla to štěstí, že se nám s manželem podařilo jeden z našich snů realizovat. Podnikli jsme totiž trochu dobrodružnou cestu po Portugalsku, do něhož jsme se oba doslova zamilovali před třemi lety při našem krátkém pobytu v Lisabonu. Okouzli-la nás tak již podruhé nejen bohatá historie, unikátní architektura a nedotčená příroda této nejzápad-nější země Evropy, ale také srdečnost Portugalců, snoubící se s neokázalou hrdostí malého národa, který toho ovšem mnoho vykonal, na odkaz svých předků. Připadali jsme si v Portugalsku vskutku téměř jako v pohádce, a to tím spíše, že jsme měli rovněž možnost poznat některé národní legendy, mající k pohádkám blízko. Protože k období Vánoc pohádky neodmyslitelně patří, podělím se s Vámi o jeden příběh z portugalských dějin, který by byl téměř pohádkový, kdyby nedospěl ke svému tragickému rozuzlení přesně před 655 lety. Mezi Portugalci

stále žije příběh korunního prince Pedra a dvorní dámy Inês de Castro, v jejichž stopách jsme několik dní kráčeli, přesněji řečeno popojížděli autem.

Mladičká Inês Pérez de Castro (1325–1355) do Portugalska přišla roku 1340 v doprovodu své sestřence, infantky Konstancie Kastilské, manželky prince Pedra (1320–1367), následníka portugalského trůnu. Pedro se do krásné Inês brzy zamiloval navzdory tomu, že jeho otec Alfons IV. nelegitimnímu vztahu mladého páru nepřál a Inês vykazal domů do Kastilie. Když však princova právoplatná manželka Konstancie zemřela krátce po porodu jejich třetího dítěte (1345), vrátila se Inês zpět do země a usídlila se v klášteře klarisek v Coimbre. Toto starobylé univerzitní město poskytlo milencům nerušený azyl, takže v průběhu následujících devíti let přivedli na svět čtyři levobočky. Tady ovšem pohádka končí, neboť štěstí zamilovaného páru netrvalo dlouho. Pod tlakem domácí šlechty, znepokojené rostoucím vlivem a intrikami bratří princovy metresy, se král Alfons IV. rozhodl Inês de Castro odstranit. Vybral tři své dvořany, kteří bez milosti matku jeho vnoučat popravili. Stalo se to krátce po Vánocích roku 1355. Podle některých kronikářů se tragédie odehrála 7. ledna toho roku přímo v klášteře klarisek a za přítomnosti samého krále. Luís de Camões ve svém slavném eposu Lusovci však jako dějiště tohoto hrůzného činu označuje nedalekou usedlost se zahradou, známou dnes jako Quinta das Lágrimas. Svůj název získalo toto kouzelné místo podle pramene, jenž podle legendy na místě vraždy vytryskl z Inêsinych slzí (Fonte das Lágrimas) a jehož kamenné dno je dodnes zbarveno do ruda, údajně krví nevinné oběti.

Na pomstu Pedro nečekal dlouho, neboť už roku 1357 usedl na královský trůn. Dvěma z trojice vrahů nechal zaživa vytrhnout srdce z těla, třetí se před jeho hněvem ukryl ve Francii a zůstal nepotrestán. Pedro I. také prohlásil, že se s Inês tajně oženil a že tudíž byla právoplatnou královnou, která si zaslouží nejvyšší pocty. Inêsino tělo nechal exhumovat, nasadil jí na hlavu korunu a dřívější nepřátelé museli prý mrtvole prokázat úctu políbením rozkládající se ruky. Roku 1361 byla Inês pohřbena v největším portugalském klášteře Alcobaça v překrásně zdobeném sarkofágu, skvostu gotického umění. Přímo naproti němu stojí podobný sarkofág s ostatky Pedra I., který si přál, aby v den Posledního soudu, až otevřou oči, opět pohlédli jeden na druhého...

Tragický příběh dnes připomíná řada uměleckých děl, včetně oper a baletů, ale také kamenná deska umístěná na počátku 19. století k Fonte das Lágrimas rodinou Osório Cabral de Castro, která usedlost vlastní od roku 1730 dodnes. Ta nese verše

ze 3. zpěvu Camõesových Lusovců, v nichž autor líčí Iněsinu smrt. Když jsem nápis vytesaný v kameni uviděla, umínila jsem si, že pokud existuje český překlad slavného eposu, musím si jej co nejdříve obstarat. To jsem ještě netušila, že za pár dnů při návštěvě vzdáleného Porta narazím v jedné ze zastrčených uliček starého města na antikvariát, v němž jako raritu opatrují český překlad Lusovců z roku 1958, který je sice neprodejný, ale několik kýžených slok z něj mi dovolili přečíst...

Milí čtenáři, přeji Vám do roku 2010, abyste mohli uskutečnit alespoň některý ze svých snů a aby skutečnost překonala Vaše očekávání jen v pozitivním smyslu. A také Vám přeji, abyste v příštím roce měli vždy vedle sebe někoho, kdo Vám bude oporou v moři všedních dnů, ale i ve chvílích „pohádkových“. Kéž by následující rok byl plný jenom příjemných překvapení...

Renáta Fífková

Sdílet radost a lásku? Nejlépe hudbou

Hudba je snad nejduchovnější součástí lidské kultury. Těm nadaným, kdo si hudbou naplnili život, můžou ostatní lidé závidět. Jenže nároky praktického života se jim nevyhnou, takže i ředitel Moravské filharmonie Vladislav Kvapil při svých každodenních kontaktech s hudbou, hudebníky i posluchači sleduje pozorně, o co mají posluchači zájem, jaké koncerty navštěvují nejvíc.

Pane Kvapile, změnil se nějak hudební vkus za tu dobu, co se v této oblasti pohybujete? Existuje něco jako hudební trend a mění se? Nebo je móda pouze oblastí životního stylu, oblékání a bydlení a umění je něčím přesahujícím, věčným, jak tvrdili filozofové?

Nedomnívám se, že se změnil hudební vkus. Ale neustále se zvětšuje poptávka posluchačů v této oblasti. Na jedné straně posluchači vyžadují klasickou hudbu, ovšem stále ve větší kvalitě. Souvisí to s tím, že nabídka CD nosičů s nahrávkami klasické hudby je velmi široká a velmi kvalitní. Na druhé straně se stále zvětšuje skupina lidí, která očekává v dramaturgii stále něco nového. A tak se např. v Olomouci zrodil tzv. netradiční cyklus, ve kterém nabízíme posluchačům tzv. crossover, tzn. přesah žánrů – klasická hudba ovlivněná jazzem, popem, rockem, netradiční spojení – např. s cikánskou kapelou Cigánski diabli, souborem Hradišťan, netradiční projekty např. večer francouzských šansonů, amerických gospelů atd.

Co nebo kdo vás ovlivňuje při sestavování repertoáru a programu?

Na prvním místě je opravdu vždy posluchač. Vytváříme dramaturgii pro něj, a tak ji vždy sestavujeme s ohledem na jeho očekávání a hudební vkus. Ovšem prosil bych nezaměňovat přizpůsobení se vkusu posluchače s podbízením se posluchači. Poměrně často se snažíme posluchače umělecky dále vzdělávat a nabízet i náročnější dramaturgii. Jsem přesvědčen, že olomoucké

publikum je vzdělané a s nadšením přijímá i dramaturgicky náročnější koncerty.

Můžete si dovolit i skladatele, kteří oslovují jen úzkou skupinu zasvěcených posluchačů?

Jak jsem již uvedl, zařazujeme dramaturgicky náročnější koncerty a myslím si, že bychom je zařazovat měli a tím rozšiřovat hudební obzor našich posluchačů a propagovat především soudobou hudbu předních českých autorů 2. poloviny 20. století.

Můžete se svěřit, co máte na své práci nejraději? Co vám dá nejsilnější pocit zadostiučinění? Jistě řeknete, že když je posluchač spokojený, ale ...

Ano, řeknu, že jsem spokojený a cítím velké zadostiučinění, když je sál plný spokojených posluchačů a po koncertě vám posluchači gratulují a dodávají, jak krásný to byl koncert. Také cítím zadostiučinění, když se k nám rádi vracejí hostující dirigenti a sólisté a nešetří chválou o kvalitách orchestru. Podle mého názoru sebezajímavější projekt bez kladné odezvy posluchačů ztrácí smysl.

Je pravda, že nejméně míst v sále obsadí starší generace?

Jsem přesvědčen, že publikum nestárne. Naopak v posledních letech, a nejen na netradičních koncertech, přibývá mladých posluchačů, a dokonce se nejedná jen o ojedinelé návštěvy, ale i tito se stávají našimi abonenty. To také můžeme přičíst k zadostiučiněním.

Olomouc je kulturní město s univerzitou, navíc od loňského roku funguje v našem městě konzervatoř, takže mladých abonentů by mohlo přibývat.

Ano, máte pravdu. Tento váš předpoklad se dokonce už stává skutečností. Věřím, že v souvislosti s delimitací církevní konzervatoře z Kroměříže do Olomouce bude mladých posluchačů ještě víc.

Koncerty Moravské filharmonie nevyplňují volný čas jen studentům vysokých škol a konzervatoře. Vztah k hudbě je dobré pěstovat už u dětí na základní škole.

Vychovávat prostřednictvím hudby (a nejen děti) je stovky let známá věc. Jen na ni občas zapomínáme. Vědci dokázali, že hudba rozvíjí osobnost člověka po všech stránkách, a dokonce pomáhá i léčit formou tzv. muzikoterapie. Neříkám nic nového. Jen bychom si to měli častěji připomínat a k hudbě přistupovat jako k obohacení našeho života.

Dnes se i děti předškolního věku mohou učit hrát na nějaký hudební nástroj. A nejde o to, aby se v budoucnu věnovaly hudbě profesionálně jako vy. Bohužel jich ubývá, rodiče považují hodiny klavíru či zpěvu za ztrátu času, protože prý jim to k ničemu v životě nebude. Přitom hudba člověku může dát mnohem víc, než si dokáže představit.

Jako žákyně jsem kdysi navštěvovala výchovné koncerty, myslíte si, že jsou dnes opravdu výchovné? Nejsou děti hlavně rády, že mají kratší vyučování?

Budete se divit, i já jsem jako žák pravidelně navštěvoval výchovné koncerty a byla to pro mne především příležitost ke zkrácení vyučování. V Olomouci mají však výchovné koncerty dlouholetou tradici. Ten první pocit každého žáka jdoucího na výchovný koncert je určitě radost, že unikne výuce. Ale my tu jeho radost, tu pozitivní náladu využijeme, formou hry a spolupráce uděláme jeho první setkání s živou klasickou hudbou zábavné. Není to nic nového, už Komenský propagoval v učení zásadu „škola hrou“. Náš žák se jednak

ulije z vyučování, jednak se jakoby mimochodem dozví něco zajímavého o hudbě.

Slyšela jsem, že je čím dál těžší zaujmout děti od 13 do 15 let.

Nemyslím si to. I žáci v této věkové skupině nakonec přistoupí na jakousi hru, i když samozřejmě jinou než s těmi mladšími.

Jste profesionální hudebník, začínal jste ve filharmonii v prvních houslích, byl jste zakládajícím členem Olomouckého komorního orchestru, který existuje dodnes, ovšem pod názvem Camerata Moravia. Dosud hrajete ve smyčcovém kvartetu Gamavilla. Co vlastně tento název znamená?

Mé začátky v Moravské filharmonii byly ryze hudební, od roku 1993 pak ryze manažerské se zachováním některých mých muzikantských aktivit. Přestože ředitelování zabere mnoho času, bez aktivního muzikantství žít neumím. A mým osobním vrcholem bylo a je působení ve smyčcovém kvartetu, ve kterém se věnujeme netradičním žánrům pod netradičním názvem Gamavilla Quartet. Rozklíčování je velmi jednoduché, jsou to začáteční slabiky našich křestních jmen GAbo, MArián, VItek a má maličkost LAđa.

Moravská filharmonie pořádá koncerty i v zahraničí, v Německu, v Japonsku, Honkongu. V kterých zemích projevují větší zájem o českou hudbu? Japonci prý milují české hudební skladatele. A do třetice, objevují se čeští skladatelé na repertoáru ve větší míře na zahraničních koncertech než na domácím podiu?

Především bych vás opravil, MFO nepořádá koncerty v zahraničí, ale je na ně zahraničními pořadateli zvána. A součástí takové pozvánky na účinkování je i program koncertu. Poptávka je často na českou hudbu, taková pozvání přijímáme s velkou radostí. Ale česká hudba na programu není naší podmínkou.

Pokud se týká japonského publika, mělo v minulých desetiletích možnost poznat snad všechny přední české umělce, orchestry i skladatele. V posledních letech se však karta obrací, o početnosti českých výjezdů do Japonska rozhoduje především ekonomika. Náš orchestr v Japonsku hrál v posledních letech dvakrát, avšak vždy jinou hudbu než českou. To jsou ty paradoxy.

Vratíme se ještě k hudbě a jejímu místu v životě. Dříve byla hudba daleko více součástí života člověka. Dnes je obrovská nabídka různých aktivit, a tak máme mnohem větší výběr, jak trávit svůj volný čas. Hudba aktivně provozovaná pak někdy končí na posledním místě. Dříve se lidé často scházeli, aby si společně zazpívali, zahráli. A hudba tak sblížovala bližní.

Lidé neměli jinou možnost, jak reprodukovat hudbu, než si zahrát nebo společně zazpívat. Ale neviděl bych to tak černě. Zkrátka máme jiné možnosti komunikace a reprodukování hudby. A jsem přesvědčen, že domácí muzicírování a zpívání, alespoň na Moravě, ještě žije, a pokud budou vinohrady rodit dobré víno, tak se zpívat bude.

Slyším hrdá prohlášení kamarádů ve společnosti „já zpívat neumím, já mám hudební hluch“? Jakoby umět zpívat a na něco hrát nebylo „in“.

Já jsem nikdy nic takového neslyšel. Jestli je módní mít „hluch“, tak mám štěstí, že potkávám samé lidi, kteří nejdou s dobou.

S klesajícím zájmem o hudební vzdělání klesá počet dětí i dospělých, kteří by dokázali něco zahrát na rodinných oslavách, o Vánocích a podobně. Děti se věnují hudbě, aby se z nich stali profesionálové, nebo se jí nevěnují vůbec.

Nesouhlasím s tvrzením, že zájem o hudební vzdělání klesá. Pokud základní umělecké školy vykazují nižší zájem v některých oborech, je to tím, že vznikají jiné instituce nabízející výuku na hu-

dební nástroje, které jsou „in“, např. keyboardy a elektronické nástroje. Samozřejmě můžeme polemizovat s úrovní těchto institucí a říci, že bez základu na klavír se ani na keyboard se všemi volitelnými hudebními programy nedá kvalitně hrát. Ale to je na další rozhovor. Ubývá-li skutečně zájemců o hudební vzdělání, souvisí to nejspíš se vzrůstající nabídkou zájmové činnosti pro děti. Ale je potřeba říct, že naše síť především základního hudebního školství je v celosvětovém hledisku unikátní. Takže co by za náš úpadek o hudební vzdělávání daly jiné národy!

Jak vzpomínáte na rodinné koncerty v dětství u štědrovečerního stolu?

Tehdy jsme je s bratrem chápali jako nadbytečné protahování času mezi štědrovečerní večeří a rozdáváním dárků. Přesto jsme se na vánoční koncerty pilně připravovali. A teď na ně samozřejmě rád vzpomínám, jak už to bývá.

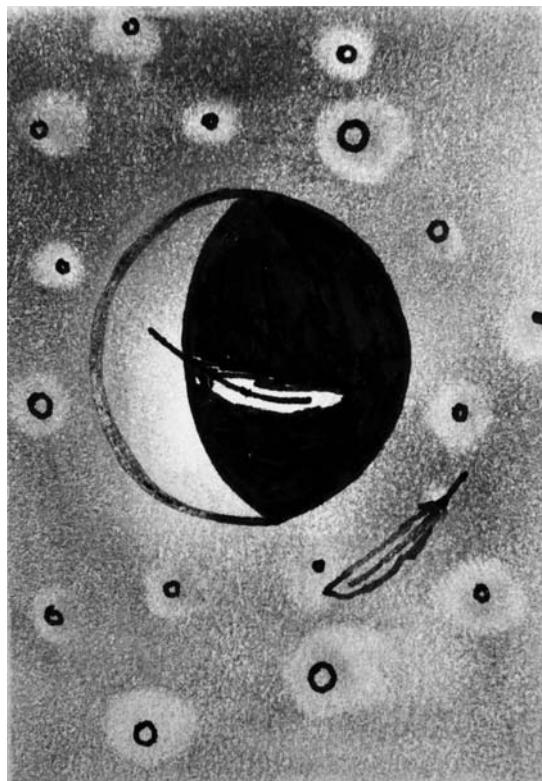
Zpíváte si doma jen tak pro radost?

Přiznávám, že pravidelně nepěji (*smích*). Když už zpívám, tak s naší malou Terezkou. Asi jako většina rodičů. Takže snad to s hudebností nastupující mladé generace nebude tak špatné...

Přeji Vám a Moravské filharmonii úspěchy a radost z práce. Vaše radost přináší krásné chvíle a nemalé potěšení i nám ostatním.

Za rozhovor děkuje

Nela Chládková

Ad multos annos Marie Čermákové-Obršálové

Paní Čermáková, znám Vás už hezkou řádku let. Patříte mezi známé osobnosti kulturního života Olomouce. S Vašimi články, hlavně rozhovory, se setkáváme především v časopisu Kdy-kde-co v Olomouci, ale i v jiných tiskovinách. Olomoucké veřejnosti představujete osobnosti všech profesí olomouckého divadla, nové herce, choreografy, ale i osobnosti z vědeckého světa, z církevního a veřejného života. Čtenáři Vás znají i z časopisu KROK. Mohly bychom pokračovat dále, ale raději postupně. Kulturní práce byla i Vaše profese?

Ano, měla jsem to štěstí, že byla a že stále pokračuje. Pro mě je obohacením a radostí, že se mohu s těmito osobnostmi kulturního, vědeckého i církevního světa setkávat a prostřednictvím tisku s nimi seznamovat čtenáře.

Do divadelního prostředí Vás přivedl zájem, láska k divadlu nebo...

Myslím, že to bylo obojí a v neposlední řadě rodinné prostředí a také profesori na gymnasiu, kteří dokázali tento zájem vzbudit (recitace, amatérské divadlo). Snad i studentské pokusy o psaní esejí, povídek ...

Spolu jsme se setkávaly na mnohých vernisážích. Nešlo vždy jen o výstavy výtvarných děl.

Snažím se navštěvovat vernisáže v Olomouci a každá je svým způsobem zajímavá, ať už jde o výstavy obrazů, soch, fotografií. Ale také vernisáže

ojedinelé, velmi zdařilé – mám na mysli vernisáž výstavy Portolánový (námořní) atlas z roku 1563 (z fondu VKOL), která byla v Konviktu.

Vernisáže jsou příjemné i proto, že se tam setkáváme my, co jsme naladěni na stejnou strunu.

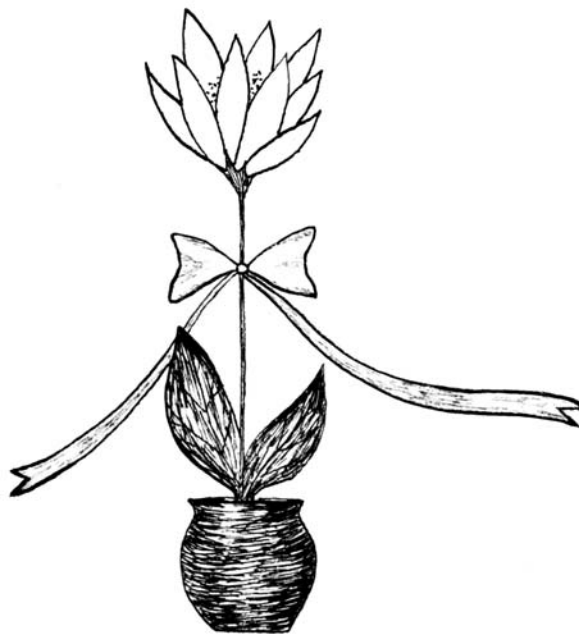
S Vaší osobou je spojena ještě jedna kulturní práce, kterou nelze opomenout. Založila jste Agenturu pro kulturu a vzdělávání. Víím, že koncerty pořádané v Muzeu umění, ale i v Konviktu a kapli Božího těla, jsou hojně navštěvované a mají dobrý ohlas.

V současné době se prostřednictvím Agentury pro kulturu a vzdělávání snažím organizovat koncerty vážné hudby, ale i operetní a muzikálové tvorby, obsazené těmi nejlepšími sólisty Moravského divadla. Dáváme i možnost mladým začínajícím umělcům. Na koncertní vystoupení jsme se domluvili i se Základní školou umění Iši Krejčího, aby si žáci mohli zahrát a zazpívat na veřejnosti. Jsou to milé koncerty.

Milá paní Čermáková, hned na začátku příštího roku (4. 1. 2010) oslavíte pěkné kulaté jubileum. To se jubilanti obvykle obracejí za uplynulými roky a bilancují. Vy můžete bilancovat bez obav. Vaše bohatá kulturní činnost, publicistická práce i organizační schopnosti to dokazují. Přeji Vám pevné zdraví a olomoucké veřejnosti další fundované články a těšit se budeme i na pěkné koncerty díky Vaší agentuře. Ad multos annos!

Hana Študentová

Poznámka redakce: Bibliografii článků M. Čermákové-Obršálové (sestavila E. Dohnalová) najdete na <http://www.vkol.cz/cs/dokumenty>.

ROZHOVOR NAD KNIHOU

Mají kostely budoucnost?

Helena Veličková a Irena Šindlářová

HV: *Chrám, kostel, svatyně a kaple v Olomouci* je unikátní publikace, vydaná s podporou Statutárního města Olomouce na konci roku 2008 v nakladatelství DANAL. Je to kolektivní dílo, podíleli se na něm historikové, fotografové, spisovatelé, editoři. Není divu, že vyvolala značný zájem olomoucké veřejnosti. Ostatně je to po nejméně 150 letech první velká komplexní publikace tohoto druhu, neboť např. kniha Františka Bolka z roku 1936 pojednává jen o katolických kostelech a kaplích v Olomouci. To znamená, že v nové knize jsou obsaženy i informace o kostelech, které před 150 lety neexistovaly, anebo přinejmenším vypadaly jinak.

IŠ: To mě opravdu těší, a myslím, že to můžu říci za celý autorský kolektiv. Ohlas u čtenářů je největší odměna autorům. S přípravou knihy souviselo studium velkého množství archivních materiálů, spousta vzájemných konzultací a setkání s lidmi, kteří se aktivně pohybují v církevních organizacích. U nedochovaných sakrálních staveb, k nimž patří i bývalá olomoucká synagoga, bylo obtížné zajistit dobovou obrazovou dokumentaci – v tomto případě fotografie interiéru.

HV: Synagoga není jediným v knize popsáným chrámem, který už neexistuje, jsou zde i nedochované římskokatolické kostely sv. Blažeje, sv. Petra a Pavla, sv. Jakuba a klášterní kostely. Jenže synagoga byla jednak obrovská, jednak její zničení

Bazilika minor Nanebevzetí Panny Marie,
Olomouc – Svatý Kopeček

bylo záměrné a náhlé – během jediné noci. Dává to knize trochu dramatičnost a hlavně tajemství. Ve spojení s židovskou kulturou tajemnost nepřekvapuje. Není to pozoruhodné, že o synagoze jsi psala právě ty, spisovatelka, autorka několika knih o tajemných příbězích Olomoucka a Moravy?

IŠ: Cítala jsem v možnosti věnovat se židovské kultuře – právě tak jako kultuře ostatních náboženství – velkou výzvu. A jsem vděčná za to, že mi to bylo umožněno. Dostala jsem tak příležitost dívat se na jednu otázku z několika úhlů pohledu a tato konfrontace mi umožňuje více se přiblížit principu. To je ostatně krédo, s nímž se snažím pohybovat i v běžném životě. Jednostranná a vymezená lidská hlediska k událostem, dějům a projevům historických existencí čehokoliv mi vždy připomínají hlavu v úzkém tunelu. Každý paprsek má smysl jen tehdy, je-li s ostatními paprsky utvářen ve světlo.

HV: Ano, v obsahu vidím římskokatolické kostely a kaple, evangelické svatyně, pravoslavný chrám a židovskou svatyni. Takže hned čtyři monotheistická náboženství v nijak zvlášť velkém krajském městě na Moravě. To nesvědčí zrovna o tom, že by náboženství, víra v jediného Boha, lidem dávala vědomí, že jsou všichni lidmi na jedné lodi. Že přinejmenším před Bohem spolu mají tolik společného, že nemá smysl se pořád hádat a prát.

IŠ: Před Boha by se nemělo okázale předstoupovat s legitimací, která předkládá příslušnost k té či oné organizaci. To dělají pouze lidé, kteří vzývají sami sebe a potom Boha žádají o pomoc. Pokud je člověk opravdu věřící, nezáleží na tom, ze kterého náboženského prístavu vyplouvá jeho loď. Pokud ta loď není děravá a má dobrou posádku, dopluje k cíli. A vůbec nezáleží na tom, jaký symbol je namalován na její vlajce.

HV: Jednou jsem četla o turkotatarském etniku Chazarů, u nichž v 9. století začínali i naši věrozvěstové Konstantin a Metoděj. Chazaři prý

někdy kolem roku 740 po Kristu přestoupili na judaismus, údajně snad kvůli tomu, aby si upevnili postavení na Kavkaze mezi byzantským, křesťanským a muslimským světem. Vydrželi dvě stě let, než je dobyli Rusové. Za dalších 150 let o nich napsal španělský židovský básník Juda Halevi filozofický traktát, obhajující judaismus, s názvem Kutači. Traktát je koncipován jako debata před chazarským králem o přednostech judaismu, křesťanství a islámu. Uspořádejme si taky malý traktát. Které náboženství tě vlastně nejvíce oslovuje?

IŠ: Já snídám u pomyslného ekumenického stolu, protože jsem se probudila jako křesťan. Nicméně pokud bych si měla vybrat, zřejmě bych zvolila pravoslavi, možná proto, že jeho jazyk je pro mne více symbolický než alegorický. Protože mne fascinují ikony, které při svém působení vytvářejí jakousi paralelu k duchovnímu projevu. Protože miluji pravoslavné zpěvy a zvláštní vůni myra. Protože jsem při svém putování po rumunských a podkarpatských monastýrech leccos zahlédla. A které by sis vybrala ty?

HV: Já jsem byla vychována v tak přísném ateismu, že už v křesťanských církvích nemám na vybranou.

IŠ: Ale uvažuješ o duši a hledáš duchovní souvislosti ve světě častěji než mnozí lidé.

HV: O tom, že v člověku žije duše a že celý vesmír je jediným projevem univerzálního ducha, vůbec nepochybují. Komunikace na duchovní úrovni s živými i mrtvými, s živou i neživou přírodou je pro mne každodenní hrou, ale často i nutností

– potřebuji ji pro život, protože se podle odpovědí onoho univerzálního ducha na moje otázky orientuji v životě. Jenomže tyto zážitky, jakkoliv fascinující, nepovažuji za náboženské v pravém slova smyslu. Podle mě je to vypěstovaná intuice, v podstatě mimosmyslové vnímání. Prý dřív měli lidé hlavu formovanou jinak – přední mozek byl menší, zato oblast mozečku neboli malého mozku, kde sídlí centra pro mimosmyslové vnímání, byla větší, proto měli například Egypťané protáhlejší hlavy dozadu. Moje hlava je úplně obyčejná, podle lékaře mezomorfní, a tak si myslím, že intuici může cvičit a pěstovat každý.

IŠ: Já si myslím, že intuice má svá omezení, že se pohybuje v akčním rádiu pozemského prostoru. Jsou však místa na zemi, kde je snadné uskutečnit spojení duše s vyšším principem vědomí, a na těch se intuice transformuje do pocitů, které lze těžko pojmenovat. Na těchto místech se po celém světě převážně stavěly svatostánky, a je zcela lhostejné, zda ve jménu té či oné církve.

HV: To je právě podivné. V některých křesťanských kostelech je atmosféra doslova nabitá mohutnou pozitivní silou, snad je to svatost. Jenže tyhle zážitky mám hlavně z Francie, Itálie a Polska. Čím je to, že u nás je to slabší? Některé olomoucké katolické chrámy jsou obrovské, ale jejich prostor mně připadá hluchý.

IŠ: Já to cítím tak, že každý chrám má svou frekvenci, s níž každý jednotlivec rezonuje osobitě. Znam mnoho lidí, kteří mají blíže k ateismu než k Bohu, a přesto navštěvují určitý kostel, v němž dosahují jakési formy kontemplace. V této sou-

vislosti mne z katolických svatyní oslovuje olomoucký sv. Mořic a sv. Michal.

HV: Proč byly vlastně kostely rušeny, jak se píše v kapitolách knihy Zrušené římskokatolické kostely a kaple a Zrušené evangelické svatyně? Mezi ty druhé patří i Červený kostel, kde má dnes Vědecká knihovna sklad knih. Ale to je trochu atypický důvod.

IŠ: Kostely je dobré stavět, nikoliv bořit, asi tak jako člověka je dobré rodit, nikoliv zabíjet. Ale dějiny jsou obecně důkazem toho, že ne vždy se děje to, co je dobré. Snad je to dáno existencí neúprosného zákona duality. Snad je to dáno strachem zlého z posvátného. Naštěstí však chrámy nemusí být zbudovány jen z cihel a kamenů. Mohou být vystavěny i v prostorách lidské duše a plnit svůj účel.

HV: Když lze být ve spojení s univerzálním duchem kdekoliv, tedy i doma v kuchyni, k čemu pak budou kostely? Co když čím dál více lidí bude hledat své svatostánky v sobě a nová generace senzitivních lidí s vyvinutou intuicí, takzvané indigové děti, si bude chodit pro mystické zážitky a komunikaci s božím hlasem jinak?

IŠ: Kostely a svatyně budou existovat tak dlouho, dokud je lidé budou potřebovat. Patří k tomu, co odezní až s posledním člověkem. Aspoň tak to cítím já. Jsou to nezastupitelné stavby, v nichž je zapsáno mnohem víc, než měli jejich stavitelé ve svých plánech. Na žádném jiném místě není taková koncentrace lidských osudů, přání, naplnění a otevřenosti jako právě v chrámech. A o paměti těchto posvátných míst je i tato kniha.

Cesta ke sdílené katalogizaci

Edita Lichtenbergová, Národní knihovna ČR

Od poloviny roku 2005 si nejpozornější uživatelé České národní bibliografie mohli v záznamech na místě, kde se uvádějí tvůrci záznamu a vlastníci dokumentu, všimnout větší rozmanitosti uváděných zkratk. Tyto údaje jsou pro běžného uživatele bibliografie vlastně zcela nepodstatné, zde však byly průvodním příznakem změny, která s sebou následně přinesla tolik žádané rychlejší zpracování záznamů. Za změnou stojí velké úsilí tří největších českých knihoven o zrychlení a zefektivnění jejich práce ...

Koncem 90. let se česká katalogizační praxe začínala pomalu stabilizovat, končilo období velkých změn charakteristických pro komplexní proměnu katalogizační praxe – zavedení nových knihovnických systémů, pravidel, formátu a souborů autorit. Anglo-americká katalogizační pravidla a další standardy se pomalu „usazovaly“ a knihovny se začaly poohlížet po možnosti, jak z nového stavu profitovat – přebírat katalogizační záznamy z jiných zdrojů. Koneckonců důraz na standardizaci záznamů a implementace mezinárodních standardů byly vedeny právě snahou o využití národní i mezinárodní kooperace k usnadnění a zrychlení katalogizace. Inspirující byla praxe v zahraničí, hlavně v anglo-americkém prostředí, ale i spolupráce německých, rakouských aj. knihoven, kde bylo přebírání záznamů zcela běžné a naopak originální katalogizace dokumentu v knihovně se stávala leckde vzácným úkazem. Zefektivnění katalogizace by tehdy uvítaly všechny knihovny; ty s povinným výtiskem začínaly bojo-

vat s narůstajícím počtem dokumentů určených ke zpracování. Nárůst počtu tištěných dokumentů může překvapit, zatímco se spekuluje o konci tištěné knihy, naši nakladatelé knižní trh i knihovny

LDR	----	nam-a22-----a-4500
FMT		BK
001		nkc:20081798746
003		CZ-PtNK
005		20080630151828.0
007		ta
008		080402s2007---xr-a--g-----000-p-cze--
020		a 978-80-254-2433-9 (v knize neuvedeno : brož.)
035		a (OCoLC)236560383
040		a OLA001 b cze
072 7		a 821.162.3-1 x Česká poezie 2 Konspekt 9 11
080		a 821.162.3-1 2 MRF
080		a (0.82-14) 2 MRF
080		a (0.82-146.2) 2 MRF
1001		a Krátká, Karla, d 1950- 7 xx0049474 4 aut
24510		a Memento (ajmori(s) / c Karla Krátká ; ilustrace Václav Zoubek, Komar]
250		a 1. vyd.
260		a [Milostin : b Karla Krátká], c 2007
300		a 193 s. : b il. ; c 17 cm
440 0		a 4jk 0 s
500		a 553 výt.
655 7		a česká poezie 2 czenas
655 7		a lyrická poezie 2 czenas
655 7		a milostná poezie 2 czenas
655 9		a Czech poetry 2 eczenas
655 9		a lyric poetry 2 eczenas
655 9		a love poetry 2 eczenas
7001		a Zoubek, Václav, d 1953- 7 jo2002112328 4 ill
7000		a Komar 7 jx20080428012 4 ill
901		f 1. vyd. g ISBN přiděleno NA ISBN v ČR o 20080630
9101		a ABA001
9102		a BOA001 b 1-1201.786
9103		a OLA001 b 1-195.194
SYS		001798746

Záznam v České národní bibliografii, podle sigel lze určit, že záznam zpracovala VKOL, knihu mají ve svých fondech i NK ČR a MZH.

ročně zaplavují větším a větším počtem publikací, za posledních deset let česká produkce vzrostla téměř na dvojnásobek a vedle toho přibýly nové typy speciálních dokumentů. Většina knihoven se současně musela vyrovnávat se ztenčujícím se rozpočtem, který již nebyl schopen dorovnat zvýšené náklady na katalogizaci, a zároveň potřebou financovat další rozvíjející se projekty, např. retrokonverzi, později digitalizaci.

První pokusy o zefektivnění katalogizace začaly zpřístupňováním databází pro přebírání záznamů. Původně to byla jen Česká národní bibliografie vydávaná na CD-ROM (posléze DVD), později byly prostřednictvím vyvíjejících se technických nástrojů zpřístupněny postupně databáze všech větších knihoven i databáze Souborného katalogu ČR. Dokonalé řešení to ale nebylo, hlavním záměrem vždy bylo poskytovat knihovnám rychle kvalitní úplné záznamy, v případě české produkce tehdy platilo spíš vymezení kvalitně nebo rychle. Proto se NK ČR začala zajímat o zkušenosti s projekty sdílené katalogizace v zahraničí. Z těch nás zajímaly zejména projekty zahájené v poslední době, tehdy tedy na přelomu tisíciletí, neboť dlouhodobě běžící projekty zahájené v 80. letech zpravidla probíhaly v zastaralém prostředí a samy byly ve fázi zvažování různých cest modernizace. Inspirací byla například kooperace britských knihoven na národní bibliografii a sdílená katalogizace oxfordských knihoven. Zejména první z projektů řešil zajímavým způsobem problémy s narůstající produkcí dokumentů tím, že přesně určil, které dokumenty bude která knihovna zpracovávat a za výsledky zpracování ponese plnou odpovědnost (pro nás trochu neobvykle se knihy dělily podle prvního písmene názvu). Toto řešení bylo

inspirující, rozdíl byl však v tom, jakým způsobem se do knihoven v Británii povinný výtisk dostával – distribuovala jej specializovaná agentura (Copyright Agency), která rozesílala ve stejnou dobu stejné dávky knih příjemcům povinného výtisku. V tomto ohledu byla situace v České republice značně neprozkoumaná. Povinný výtisk odesílají, či jinak doručují sami nakladatelé a termíny se mohou významně lišit. Nicméně tato existující a úspěšná spolupráce na národní bibliografii potvrdzovala uskutečnitelnost sdílené katalogizace i na nejvyšší úrovni katalogizace, ovšem s tím, že se zahraničními projekty můžeme inspirovat, vlastní cestu však musíme najít sami.

Zdálo se tedy být celkem jasné o jaký typ spolupráce usilujeme, nicméně přesnější obrysy se rýsovaly jen pomalu, k jejich dotvoření pomohli budoucí partneři v kooperaci. Základem měla být co nejefektivnější práce, zrychlení a zkvalitnění zpracování. Situace, kdy každá ze spolupracujících knihoven nese plnou odpovědnost za záznam a ostatní mohou záznam v klidu převzít a dokument poslat místo do linky zpracování přímo do skladiště.

Jádrem kooperace se od začátku našich úvah měla stát česká produkce, v případě zahraničních dokumentů se zaměření, akviziční politika a v neposlední řadě finanční možnosti knihoven liší a sdílená katalogizace by nebyla efektivní, knihovny by se shodly jen v omezeném počtu dokumentů.

Limitujícím faktorem mohla být nedostatečná pokročilost standardizace. Předpokladem sdílené katalogizace je sladění katalogizace, to je možné jen tam, kde existuje praxí prověřená metodika zpracování. A v české katalogizační praxi byla

řada oblastí, které zatím hotovou metodikou nedisponovaly. Ambice byly sice větší, zejména v případě speciálních dokumentů, kde se vytvářejí složité a obsáhlé záznamy, by byla sdílená katalogizace významným přínosem. Nicméně sladování katalogizace v oblasti elektronických zdrojů, hudbnin či zvukových záznamů se nám jevilo jako problematické a proto byly tyto plány odsunuty do budoucna a do sdílené katalogizace ke knihám přibrány pouze kartografické dokumenty.

Důležitým předpokladem sdílené katalogizace byla i analýza úrovně zpracování, výsledkem sdílené katalogizace měl být záznam na úplné úrovni vhodný pro českou národní bibliografii. Vhodnost pro národní bibliografii není vágní termín, dá se specifikovat, v našem případě vychází z FRBR (Funkční požadavky na bibliografické záznamy)¹, konkrétně z kapitoly 7 Základní požadavky na záznamy pro národní bibliografii. Tato úroveň byla stanovena za základ pro sdílenou katalogizaci, vzhledem k současným trendům obsahuje jen důležité popisné i selekční údaje.

V roce 2004 se teoretické úvahy začaly proměňovat v praxi – objevil se nástroj vhodný k budování sdílené katalogizace – Aleph Cluster – a, což je důležité, v programu VISK 9 se našly finance k jeho zakoupení. Správce Souborného katalogu ČR si uvědomil, že výsledkem společné práce bude velké množství rychle zpracovaných záznamů vhodných pro přebírání, které bude přínosem pro zkvalitnění Souborného katalogu. V souladu s výše uvedenými záměry byly osloveny dvě knihovny, které jsou v Česku dalším příjemcem úplného povinného výtisku a zároveň používají

stejný knihovní systém jako Národní knihovna ČR – Moravská zemská knihovna a Vědecká knihovna v Olomouci – a tyto knihovny neodmítly a uvolily se s NK ČR do projektu vstoupit. Zásadní body koncepce byly odsouhlaseny, problémem nebylo ani financování projektu, projekt tedy mohl být zahájen. Je třeba ještě dodat, že do něj knihovny vstupovaly i s přiznanými kostlivci ve skříních – NK ČR se skluzem ve zpracování, který činil zhruba 2000 svazků, MZK a VKOL s katalogizačními pracovišti zredukovanými na minimum, která taktak zvládala katalogizaci na tehdejší úrovni. Projekt se vyvíjel v několika etapách.

Etapa 1: Sladování katalogizace. Do vlastní kooperace vstupovaly v roce 2004 všechny tři knihovny s vědomím, že začátky, zejména sladování katalogizace, budou těžké a vstupní investice, a to nejen finanční, vysoké. Takové byly ostatně závěry všech, kdo podobným projektem prošli. Počítali jsme s tím a mysleli si, že si dovedeme problémy představit, koneckonců NK ČR s kolegy s MZK a VKOL léta spolupracovala např. v oblasti katalogizační politiky či národních autorit. Vše bylo nakonec podstatně těžší, než kdo původně čekal a projekt stál několikrát velice blízko krachu. Laikovi se asi zdá těžko uvěřitelné, že knihovny, které používají stejná katalogizační pravidla, formát a knihovní systém, mohou mít problém sladit katalogizaci, ale je tomu tak. Hlavní problém byl v tom, že výsledkem měly být záznamy určené pro národní bibliografii, tedy záznamy na tzv. úplné úrovni, úplnější a pracnější, než jak je dosud přizvané knihovny vytvářely. A tyto záznamy mají jako součást národní bibliografie působit jednotně, tedy je třeba stanovit přesná pravidla i tam,

¹ <http://www.webarchiv.cz/files/dokumenty/reference/frbr.pdf>

kde např. AACR2 umožňují volnost a detaily neřeší. Sladování katalogizace představovalo velkou zátěž pro všechny zúčastněné, v mimopražských knihovnách chyběly kapacity na rozšíření úrovně katalogizace a v NK ČR kapacity na metodické vedení kolegů a náročnější revize. Sladování katalogizace začalo zhruba rok před spuštěním sdílené katalogizaci, zahrnovalo stáže i pracovní setkání. Zřejmě nejnáročnější úsek trval zhruba půl roku od zahájení provozu a na jeho konci bylo konstatováno, že tato půlroční zkušenost byla přínosnější než deset let spolupráce v projektu KKČK². A ačkoli od zahájení projektu sdílené katalogizace uběhlo více než pět let, katalogizace je sladována dodnes. Někdy se jedná o detaily (např. stanovení jednotné formy jména nakladatele nebo edice), ale objevují se i obsáhlejší témata a oblasti, jakými jsou například autority pro unifikované názvy a záhlaví autor/název, nebo problematika věcných autorit a věcného zpracování.

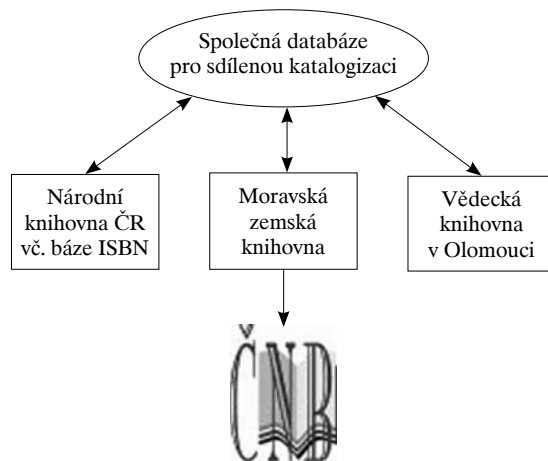
Jakkoli bylo a je sladování záznamů obtížné, všechny instituce v něm od začátku viděly zásadní přínos, koncem roku 2005, po půlročním provozu, to byl dokonce jediný kladný rys spolupráce, na kterém se knihovny shodly!

Etapa 2: Spuštění testovacího provozu a změna rozhodnutí o centrální bázi. Původním záměrem bylo, že sdílená katalogizace bude probíhat v samostatné nově vytvořené bázi a záznamy si budou

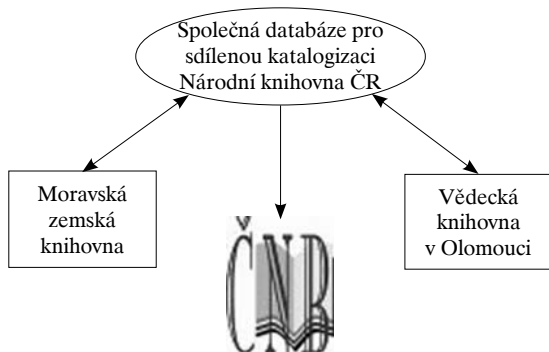
² Kooperativní katalogizace: České knihy. Projekt, ve kterém je Česká národní bibliografie průběžně doplňována záznamy krajských knihoven na dokumenty, které zatím NK ČR nedostala, tak, aby byla zajištěna co nejrychlejší a nejširší evidence vydaných knih.

posléze knihovny stahovat k sobě. Takto byl zahájen testovací provoz 1. června 2005.

Vedle problémů při sladování katalogizace byly velice bolestným zásahem do chodu knihoven zásahy do zpracovatelských linek, které se musely přizpůsobit sdílené katalogizaci. Podoba sdílené katalogizace se navíc v začátcích vyvíjela tak, jak se procesy osvědčily – nebo spíše neosvědčily. Jeden příklad za všechny ilustrují následující grafy. První zobrazuje schéma spolupráce, které platilo při zahájení zkušebního provozu:

Komplikací se ukázalo být umístění báze ISBN (jedna zází NK ČR), jejíž záznamy měla sdílená katalogizace rozvíjet, mimo tuto nově vytvořenou bázi. Nakonec došlo k úpravě rámce spolupráce – centrální bázi sdílené katalogizace se od 19. 7. 2005 stala existující báze NKC, zahrnující záznamy ISBN.

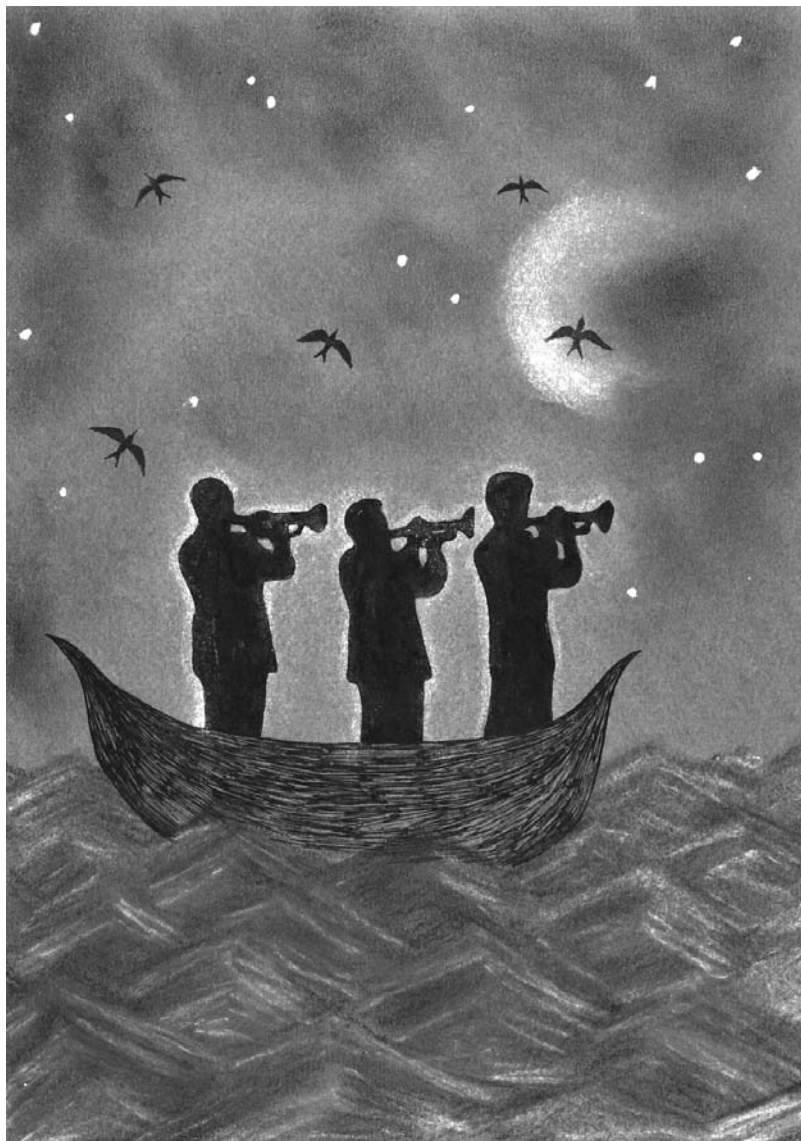
Ke změně došlo víceméně za chodu, následně ji provázelo ještě rozhodnutí NK ČR odložit zpracování skluzu a začít zpracovávat přednostně nově dodané publikace tak, aby se výrazněji podílela na kooperaci (1. 10. 2005). Těmito kroky se spolupráce stabilizovala, nicméně pokračování projektu stále nebylo jisté, další jednání (říjen 2005, červenec 2006 a leden 2007) probíhala na nejvyšší úrovni (tedy za účasti ředitelů knihoven) a jejich průběh byl zpravidla dosti dramatický. Ředitelé se chtěli ujistit o ekonomičnosti projektu, což bylo zejména ze začátku velice obtížné, v počtu nově založených záznamů byla nejméně úspěšnější MZK s nejrychlejší linkou zpracování, kvalitnější záznamy v databázi se nezdály dostatečnou kompenzací. A ekonomický přínos pocítily spíše v projektu neangažované menší knihovny, pro které se databáze knihoven staly lepším zdrojem pro přebírání záznamů.

Etapa 3: Pokračování provozu a nové plány. Díky radikálním změnám v linkách zpracování ze strany NK ČR a VKOL a díky trpělivé práci na sladování

katalogizace se výsledky kooperace v dalších letech vyvíjely příznivým směrem, v roce 2007 byly statistiky nově založených záznamů vyrovnané, v roce 2008 vypovídají pro změnu ve prospěch NK, kde byla linka nejrychlejší. Různé výkyvy ve prospěch/neprospěch té které knihovny nás zřejmě čekají i v budoucnu, až vývoj ukáže zda je možné více stabilizovat poměr procházející produkce. Zásadním problémem není ani dodávání povinného výtisku nakladatelem, většinou je dodáván v přibližně stejnou dobu a pokud ne, slouží záznamy ze sdílené katalogizace akvizitérům ke kontrole. Stávající způsob kooperace, ač zatím zachová konečnou revizi na straně NK ČR, již potvrdil výhody sdílené katalogizace. A je možné začít hovořit o prohloubení a případném rozšíření spolupráce. Ne, že by se zadání od roku 2005 nijak nevyvíjelo, od roku 2008 byl například záběr rozšířen o spolupráci na připojování stránek obsahu a obálek. Nicméně stojí před námi dotažení projektu sdílené katalogizace českých knih a map do fáze úplné odpovědnosti za záznamy, plánuje se na rok 2010. Jedná se i o rozšíření zpracovávaných dokumentů – od roku 2009 jsou součástí sdílené katalogizace již i česká periodika (zatím v testovací verzi), probíhá analýza možnosti zapojení elektronických zdrojů, hudebnin a zvukových dokumentů, jasněji by mělo být na konci roku. Dalším námětem k úvaze je zapojení dalších knihoven. V současné době probíhají analýzy jeho přínosu s ohledem na náklady (nejen čistě finanční náklady na rozšíření a údržbu Licencí Clusteru, ale i náklady na harmonizaci katalogizace v dalších knihovnách). Přínos se prověřuje i s ohledem na rozsah shody dokumentů ke katalogizaci, další případná spolupráce už by se týkala knihoven s regionálním povinným výtiskem.

Díky projektu sdílené katalogizace nyní zpracováváme záznamy pro národní bibliografii, Souborný katalog ČR a především uživatele našich katalogů rychleji a efektivněji. Vzhledem k jednotnému zpracování zároveň usnadňujeme uživatelům orientaci v katalogizích. Přínos projektu je tedy ve výsledku velký, i když právě u tohoto projektu se dá říci, že nic z toho nebylo zadarmo. A s odstupem od zahájení můžeme ocenit i další přínos spolupráce, třeba nově vytvořené úzké kontakty či nově nabyté zkušenosti, které se nám budou v budoucnu hodit třeba při implementaci novinek v katalogizační politice i při spolupráci na dalších projektech.

Malá noční hudba

Kam knihu posouvá multimedialita?

Kniha se stává stále více multimediální, kombinuje několik typů médií na jediném nosiči, což přináší obrovské spektrum možností. Už v okamžiku svého vzniku kniha byla v určitém smyslu multimediální nosičem, neboť obsahovala nejenom text, nýbrž i obraz a tvořila trojrozměrný objekt. Nyní v elektronickém světě získává ještě další dimenze v podobě digitálních fotografií, animace, videa či zvuku. Nedostává se díky tomu do slepé vývojové uličky, ale hledá si nové cesty uplatnění. Ztěžuje to i samotnou definici knihy, která se posouvá dál a je obtížné ji jednoznačně formulovat.

Nedůležitějším prvkem multimédií je interaktivita. Ovlivňuje vše, co se děje na obrazovce počítače. Nemáme pouhý text, přístup k informacím, nýbrž řadu nabízených variant. Počínaje prostým výběrem z určitých možností, přes dotazování a získávání odpovědí, až po aktivní řízení děje filmu. Určujeme si svůj vlastní postup „čtení“, do slova si hrajeme s informacemi. Textový software nabízí široké využití hypertextu, tvorbu poznámek na okraj, psaní komentářů, kopírování částí textu, označování stránek. To všechno dokáže, aniž by v původní knize nastal zmatek a ta byla pro další čtenáře nepoužitelná.

Že jsme se dostali trochu jinam od té „klasické“ knihy? Ale o to nám právě jde. Zejména v oblasti encyklopedií a učebnic opravdu můžeme uplatnit Janem Amosem Komenským propagované heslo „Škola hrou.“ Zvědavé děti zaujmeme netradiční výukou, která v nich probudí touhu nevidět vše jenom na monitoru, ale „osahat“ si

to i ve skutečnosti. Nejde o suché memorování psaného textu, nýbrž o objevitelskou cestu. Hypertextové odkazy, „horká“ spojení (obrázek, tlačítko, jež nás rychle přesune k jiným navazujícím či příbuzným informacím nebo titulům) pomáhají dětem stát se výzkumníky, kteří mohou plynule putovat mezi jednotlivými tématy. Řada nových CD-ROM obsahuje i relevantní adresy webových stránek s on-line propojením. Při práci na počítači vybaveném internetovým připojením se náš počítač stává součástí obrovské informační dálnice.

Elektronické encyklopedie se dnes prodávají více než tištěné, což je obecně známá skutečnost. Například kompletní vydání Ottova naučného slovníku, který je dodnes neocenitelným zdrojem informací, se na CD-ROM vejde dvakrát. S obecnými encyklopediemi se na těchto nosičích setkáváme už dosti dlouho, stále více se ale objevují encyklopedie věnované jedinému tématu, které ho zachycují do velké hloubky.

CD-ROMy zaměřené na volný čas nám zase mohou nabídnout více než tištěná příručka. Ukáží videoskevenci a animaci ukazující práci řemeslníka nebo sportovní hry, provedou nás světem jídla či vína apod. Jde o nejrychleji se rozvíjející oblast multimédií.

Interaktivní kniha může být však i beletristický román, který sice neobsahuje zvuk nebo animaci, ale díky hypertextu můžeme hledat klíčová slova, psát si poznámky, označovat si vybrané pasáže. Může to například pomoci při zpracovávání knižní recenze nebo studentům psaní čtenářských deníků z povinné četby.

3D atlas zase poskytne videosekvence a animace různých částí světa, kdy je možno si přiblížit například některá světová velkoměsta, otevřít si statistiky, mapy, pustit si videosnímky, týkající se otáček životního prostředí.

Také muzeum či galerii můžeme mít přímo na obrazovce svého PC, kde si promítneme jednotlivé exponáty z různých úhlů apod.

Vývoj médií můžeme souhrnně vidět na různých typech nosičů. Jako slepá ulička se ukázaly po vzniku CD magnetofonové kazety. Tento analogový nosič hudebních nahrávek se vyráběl v Čechách v Gramofonových závodech v Loděnicích od roku 1952. V devadesátých letech ale jejich produkce velmi rychle klesala až skončila úplně. Nebylo totiž možné na tento nosič pojmout více dat a umožnit jeho další rozvoj. Podobně přežitým médiem v oblasti přenosu dat jsou diskety, neboť jejich kapacita je velmi omezená.

Vinylové desky se v malém počtu kusů (např. 200, 300) vyrábějí dál a staly se sběratelskou raritou. Na jejich výrobu lze dokonce použít různé barvenou hmotu, nebo nanést obrázek v celé ploše desky, jde tedy o umělecký předmět určený k potěše naší duše. Jako hudební nosič však v dnešní době nemají šanci konkurovat. Výhodou vinylových desek je možnost jejich recyklace – materiál z vadných desek je možné znovu roztavit a opět použít, pouze je nutné ražbou oddělit prostřední část s etiketou, neboť tu nelze z hmoty odstranit. Jde tedy o příklad ekologické výroby.

Nárůst kapacit na výrobu CD v posledních letech výrazně snížil jejich cenu. Díky tomu zažíváme boom nejrůznějších naučných CD, CD s knižními tituly apod., které jsou přílohou novin či časopisů a jejich cena je velmi příznivá. V GZ

Digital media v Loděnicích vylisovali první CD roku 1988, od té doby počet lisů na výrobu stále rostl až na rekordních 39. Dnes se produkce CD ustálila na určité hladině, značně však nyní narůstá podíl DVD, které vyrábějí od roku 2001. V roce 2007 byla denní kapacita firmy 400 tisíc výrobných nosičů, z toho 120 tisíc tvoří DVD. Novinkou, která se obrovsky rozšiřuje, jsou DVD books – knihy, v nichž je na předsádce umístěno DVD.

Nakladatelé se budou snažit získat co nejvíce informací o tom, jací jsou čtenáři jejich knih, aby jim mohli co nejlépe přiblížit svoji produkci. Podobu knihy bude formovat individualita čtenáře. Multimedialita je právě touto cestou, jak si každý může nalézt téma a informace, které potřebuje. Kniha se bude měnit, přetvářet a stále bude existovat jako zdroj informací, poučení a inspirace, bude klást otázky i odpovídat na ně. Budoucnost knihy je v její pestrosti, mnohotvárnosti, v pozitivním působení nových vlivů elektronických médií, které budou výrazně ovlivňovat její další směřování.

-HS-

Nová Národní technická knihovna v Praze – první kroky, první dojmy...

Vladimír Klásek

Jestliže mnozí z Vás prožívali před mnoha a mnoha měsíci (snad už i roky) nekonečné diskuse a boje kolem chystané stavby nové budovy Národní knihovny v Praze (tzv. Kaplického blobu), mohli jste v posledních dnech jakoby s úžasem zjistit, že v Praze vyrostla najednou z ničeho nic jiná nová knihovna – sice menší, ale také významná.

Dřívější Státní technická knihovna uložená v starobylém Klementinu v centru města najednou působí jako Národní technická knihovna v novostavbě v pražské čtvrti Dejvice. Vyrostla nenápadně, bez publicity, tiše.

Určitá nenápadnost je jedním z prvních dojmů, který Vás asi napadne. Ne nadarmo i nepřehlédnutelný a známý Klub za starou Prahu udělil novostavbě svou Cenu za novou stavbu v historickém prostředí za rok 2009 s odůvodněním, že dokáže ctít nejen tradice, ale chová se k charakteru dejvické vysokoškolské zóny velice inteligentně a splňuje i kritérium vysoké architektonické kvality. To-lik odborná porota. Laik by asi řekl, že když ke knihov-

ně přichází, tak na něj stavba nekřičí, a vpluje do ní nenápadně, z velkého prostoru kolem ní...

Druhým dojmem z knihovny je její jakýsi průmyslový design, typický v poslední době pro projekty knihoven od studia Projektil Architekti. Rozlehlé haly, šedý hladký beton v interiérech, bezpodhledové stropy plné nejrůznějších vedení instalací a kabelů, jednoduchý design interiéru atd. Ne každému se to musí líbit, ne každý se nechá ovlivnit jednoduchou a praktickou architekturou. Ale nevádí to, je to něco jiného. Něco jiného od tradičních starších knihoven často umístěných

sedací nábytek – šestihranné sedací kostky, poskládané do různých tvarů. Technická či netechnická knihovna, barevně se určitě povznesla nad stručnost a stejnobarevnost běžných technických výkresů a zařízení, kterou název „technická“ evokuje.

Dojmem pátým je určitá vizuální netechničnost knihovny. Asi to zní divně, ale na první pohled je to tak. Možná by někdo čekal, že v technické knihovně bude všechno viditelně přetechnizováno, samý čip, blikající kontrolky, senzory, odlidštěný přístup, displeje, složité ovládací mechanismy a podobně. Možná tomu tak je, ale skrytě. Určitě nemáte pocit, že jste pod dohledem velkého elektronického bratra, že musíte dělat to či ono a nic jiného, že vše je naprogramováno, a že technika zde ovlivňuje úplně vše. Moderní technika v oblasti přístupů do prostorů, počítačů, bezpečnostních prvků, radiofrekvenční identifikace dokumentů, klimatizace a dopravy není zjevná, ale nenápadná. A třeba není ani z oblasti technické sci-fi, ale funkční a praktická. To je ku prospěchu, máte-li se někde cítit dobře, nepotřebujete k tomu k ruce robota, blikající nápisy s pokyny a výstražná pípání v případě odchylky od stanoveného postupu.

Posledním, snad šestým dojmem z knihovny je určitá neznalost budoucnosti knihovny a s tím související otevřená představivost každého z nás. Dříve, před mnoha lety, se spekovalo o tom, že internet zcela vyřadí knihy z jakéhokoliv provozu. Nestalo se tak. Nyní se zase různě spekuluje o tom, že knihovna bude mediátkou, discovery centrem, turistickým centrem, střediskem hravých možností vyhledávání v katalogu, pokladnicí audioknih, e-knih a knih na mobilu, tvůrčí dílnou,

studiem, galerií... Je to ale opravdu tak? Nemalužeme si jen naše přetechnizované představy příliš idealisticky? Opravdu si dovedete představit, že knihovna bude vším, že knihovna se pro nás stane celodenním místem, odkud nebudeme chtít odejít a budeme tam trávit veškerý čas? Nákupní centrum se všemi službami v knihovně podobě? Nevím... Existují přece ještě jiná místa, kde se dá trávit čas: parky, sportoviště, kina, koncerty, domov... Knihovna nemusí být na prvním místě, stačí, když bude na šestém. Pořád je to jen služba, ne středobod vesmíru každého studenta.

Samí autoři projektu prý nazývali novou knihovnu „lampionem“, snad tak rozsvíceně doopravdy působí. Dovolím si přirovnání. Každoročně se v oblasti Pingsi v Thajsku koná festival, kde můžete vidět na jednom místě tisíce lampionů, tzv. lampionů přání. Lidé si na ně píší své touhy a pak je vypouštějí do nebe. Říká se, že tyto lampiony splní přání, které na ně napíšete, a odnesou s sebou zlé duchy a neštěstí. V noci na festivalu pak ve vzduchu tvoří stovky rozsvícených lampionů nezapomenutelnou kulisu a příjemný duševní zážitek.

Ať tedy i lampion nové Národní technické knihovny přináší svým uživatelům a návštěvníkům nezapomenutelnou kulisu a příjemný zážitek, spojený s uspokojením jeho studijních potřeb. Nic víc snad není potřeba...

To jsou osobní dojmy z nové knihovny. Technické specifikace a míry nové budovy, včetně počtů počítačů, studoven, studijních míst, kamer, pater, regálů, ploch a svazků, včetně správných technických termínů – to vše si určitě najdete a přečtete jinde...

Vědecká knihovna v Olomouci Vám nabízí dva miliony

Jitka Sládková

Dozvěděla jsem se nedávno, že knihovny prý brzy zaniknou. Trochu ve mně hrklo. Tato horká novinka vycházela ze zprávy, že „dokonce i parlamentní knihovna bude asi zrušena, protože ani poslanci už nečtou“. To mě uklidnilo. V hlubinách našeho podvědomí je stále zaryta prvorepubliková představa parlamentu jako elity národa, nad jehož vstupem by mohlo stát „exempla trahent – příklady táhnou“. Kam by nás ovšem dotáhli naši současní parlamentní příkladové v oblasti cti, pravdy, odpovědnosti, věrnosti, slušnosti...? Ale přece jen, k čemu vlastně jsou knihovny dnes, kdy tak málo lidí tráví čas četbou a kdy „všechny informace najdeme na internetu“?

Není knihovna jako knihovna. Jaká je vlastně ta vědecká? Z názvu samotného vyplývá, že je to instituce určená pro účely vědy. Odtud pochází většinová představa, že fondy vědecké knihovny tvoří výhradně odborné publikace. Omyl: ve fondech vědecké knihovny najdete vše, co si pod pojmem kniha můžete představit – románky, cestopisy, komiksy, dokonce i leporela či zvukové knížky pro děti. A přece vsadím dva miliony korun, že tu neobjevíte jedinou knihu, která by nemohla sloužit vědeckým účelům.

Vědecká knihovna shromažďuje veškerou knižní produkci vydanou na území našeho státu. Činí tak na základě více než 200 let starého práva povinného výtisku, podle nějž jí musí každý nakladatel, působící na daném území, bezplatně poskytnout jeden výtisk jakékoli publikace, kterou vydá (v případě regionálních nakladatelů dokonce

2 výtisky). Pro knihovnu z onoho práva vyplývá povinnost takto nabyté materiály navždy archivovat. Vědecká knihovna tedy funguje vlastně jako knižní archiv – intelektuální paměť národa. Z jejích fondů nelze vyřadit jakoukoli položku, kterou by kdokoli v daném okamžiku považoval za nepotřebnou. Proč? Je to pojistka proti rozmarům dějin, proti totalitním či elitářským čistkám apod. Nikdo z nás netuší, který z dnešních bestsellerů za pár let zmizí v propadlišti dějin a který z dnes opomíjených „ležáků“ obsahuje informace, jež budoucnost uvidí jako klíčové. A co leporela či červená knihovna – budou snad někdy centrem zájmu budoucích generací? To zřejmě ne. (Sázka o dva miliony korun stále platí!) Knihu lze zkoumat nejen z hlediska původního účelu – skvosty červené knihovny nemusejí sloužit jen jako záchrana seriálové divačky pro případ výpadku elektrického proudu. Mohou být cenným materiálem pro literárního vědce (např. pro komparativní výzkum charakteristické fabulace či motiviky různých literárních žánrů) nebo pro lingvistu (specifická materiálová základna pro výzkum v oblasti lexikologie, morfologie či syntaxe), pro psychologa či sociologa. Jak je to ale s leporely a dalšími knižními hračkami? Ač jsou vyrobeny z omyvatelných materiálů, aby přestály ožuzlávácí průzkum batolat, zcela jinak je pro své výzkumy může použít pedagog nebo dětský psycholog. Proč jich ale hromadit takové množství – nestačilo by jen pár kousků na ukázkou? Informačním zdrojem není jen obsah, téma

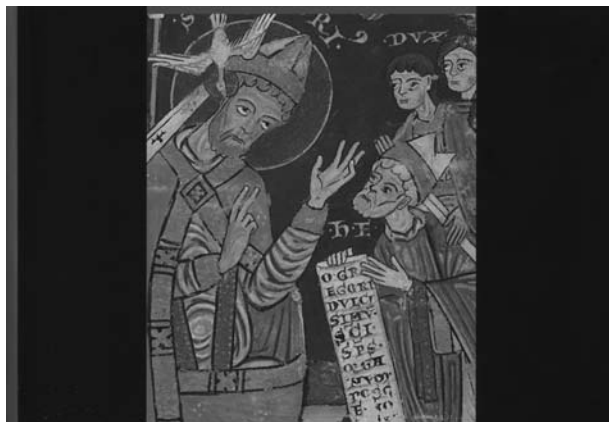
či forma knihy. Vědci poslouží třeba i údaj o frekvenci vydávání určitého druhu publikací. No představte si, jak zajásají demografové budoucnosti nad hromadami leporel z doby baby-boomu. Jakou roli tu asi sehraje krize, jak se mění podoba dětských motivačních hraček v průběhu dějin...? Otázek je tolik, kolik je úhlů pohledu – když dva vidí totéž, nevidí totéž, a proto vědecká knihovna neselektuje nejen knihy, ale ani své čtenáře.

Dva miliony korun tedy asi nevyhrajete, neboť z vědeckého hlediska lze zkoumat opravdu cokoli. Na slušné peníze byste si snad mohli přijít v soudní při o lživost reklamy v titulku tohoto článku.... Nikoli. Vědecká knihovny v Olomouci Vám od nynějška skutečně nabízí dva miliony. Fondy této instituce jsou obrovské – počet dokumentů zde uložených právě nyní dosáhl počtu dvou milionů.

V prostorách knihovny právě probíhají volby: ze zbrusu nových kandidátů, reprezentujících široké spektrum knižních žánrů, můžete vítěznou dvoumiliontou knihu vybrat i Vy.

Dvoumiliontá kniha bude jistě chutnou třešničkou na dortu, jde ovšem hlavně o ten „dort“. A z jakých ingrediencí se ona knihovná lahůdka vlastně skládá? Mám-li zůstat u obrazné řeči gastronomie, jmenovali jsme zatím jen „pochoutky“ z oblasti fast-food. V intelektuální pokladnici národa však najdete skutečné delikatesy všech chutí.

Rodinné stříbro knihovny představují historické fondy (jedny z nejrozsáhlejších a nejvýznamnějších v České republice): 1 455 rukopisů nevyčísitelné hodnoty, 2 000 inkunábulí (knih z doby zrodu knihtisku – vynálezu, jenž předurčil

JINDŘICH ZDÍK
(1126–1150)
Olomoucký biskup uprostřed Evropy

2 000 000

Anketní hlasování čtenářů Vědecké knihovny zvolilo jako 2 000 000-tou publikaci knihu Jindřich Zdík (1126–1150): olomoucký biskup uprostřed Evropy. Pod redakcí Jany Hrbáčové ji vydalo Muzeum umění v Olomouci 2009 jako reprezentativní katalog o 247 stranách ke stejnojmenné výstavě. Nad knihou převzal záštitu Mons. Jan Graubner, arcibiskup olomoucký a metropolita moravský.

hodnoty a podobu dnešní společnosti), více než 65 000 starých tisků z 15.–18. století, historické kartografické dokumenty, mezi nimi i světové

unikáty. Hodnota starých knih však nespočívá jen v jejich jedinečnosti či stáří; jsou stále zdrojem pozoruhodných informací z oblasti hudby, lékařství, výtvarného umění, filozofie atd. Je třeba strážít je jako oko v hlavě, a přece si některé z nich můžete prohlédnout i v teple domova. Ochrana těchto skvostů totiž zahrnuje metody, jež zároveň umožňují zpřístupnit památky široké veřejnosti: digitální kopie rukopisů, inkunábulí, starých tisků i historických map si může na <http://www.vkol.cz> prohlédnout skutečně kdokoli.

Většinu fondů Vědecké knihovny v Olomouci tvoří fondy moderní, tedy publikace vydané po roce 1800. Ty zahrnují takřka veškeré materiály české provenience – kromě knih rovněž periodika – časopisy a noviny.

Není nic staršího než včerejší noviny, říká se. Ano, každodenní malichernosti pohltní proud času. Zato v knihovním skladu – co kus, to ta nejpodrobnější momentka konzervující historický okamžik. Vstupte, prosím – přímo do doby, kdy dávno minulé bylo horkou novinkou. Jak zvláštní pocit – uvidět „ten den“ zblízka, se všemi malichernostmi okamžiku, které se do učebnic dějepisu nepiší. Titulky, které nastartovaly velké dějinné události, bývají mnohdy menší než dobové reklamy na zboží, které odvál čas. Staré noviny – vtipný protimluv – nejsou však jen cenným informačním pramenem. Stydíte se jít k psychoterapeutovi? Přijďte do knihovny: vidět, „co všechno vodnéé čas“, toť zaručeně účinný lék na bolesti dneška.

Knihovna – to jsou především knihy. Při vstupu do vědecké knihovny ovšem skoro žádné nevidíte. Jsou uloženy v externích skladech a lze

je získat na vyžádání formou objednávky, dnes převážně elektronické. Předmět ani účel četby není nijak omezen – např. beletrii si může půjčit nejen literární vědec, ale naprosto kdokoli, a to nejen pro účely odborného studia, ale i pro prostý čtenářský zážitek. (Pamětníci jistě vzpomenou, že tomu tak v minulosti nebyvalo.) Podstata vědecké knihovny není elitářská (služeb může využívat jakákoli osoba starší patnácti let) – vždyť nikdo z nás neví, kdo a z čeho vykřeše objev hodný přívlastku „vědecký“.

Zrušit knihovny kvůli internetu? Na první pohled to dává smysl – internet je opravdu úžasným zdrojem informací. Srovnávat knihu a internet však znamená srovnávat nesrovnatelné, každé médium má své nenahraditelné přednosti, i když zčásti se jejich účel kryje. Díky miniaturizaci počítačů si dnes můžeme přečíst internetové noviny či elektronickou verzi románu třeba pod peřinou. Nahradit prastaré archivační posláni knihoven několik let starým médiem však opravdu nelze.

Dva miliony *knih*. Zklamání? Chápu, dnešní doba je soustředěna na oblast hmotného zisku. ...ale co když tomu tak bylo i dřív...? Stačí nahlédnout do minulosti dírou se vznešeným názvem Vědecká knihovna. Nebo se tudy chcete podívat naopak do budoucna? Třeba to s těmi dvěma miliony korun nebyl úplný podfuk – kdoví, kolikamilionový zisk vám může přinést knihovna – pokladnice informací, pokud z ní vytáhnete ten správný nápad... Kdo hledá, prý najde. A kdyby ne – určitě při honbě za milionovou informací najdete milionové zážitky, city, úvahy, slzy, radosti, poznání... Hodně štěstí, milí milionáři!

Společnost práce a „šťastní nezaměstnaní“

Ondřej Svatoň

Zánik společnosti práce

Termín „společnost práce“ se u nás ještě přednedávnm pojil hlavně s ideologií třídního boje a dnes mimoděk stále vzbuzuje představy prvomájových průvodů, budování staveb mládeže a oslav budovatelských úspěchů doprovázených zpěvem ošátkovaných souborů. Dnešní rostoucí automatizace, neustálé zvyšování produktivity práce, rozšiřování nových informačních a komunikačních technologií, ale i demografický vývoj a migrace obyvatelstva vedou k tomu, že zabývat se dnes čímkoli, co souvisí s budoucností trhu práce, se jeví jako volba značně neveselého tématu. Placená práce se stává vzácným statkem, je stále častěji privilegiem vyvolených, jde o mizející výsadu lidí dosud ještě zaměstnaných. Označení „šťastní nezaměstnaní“ z názvu této úvahy je vypůjčeno z manifestu německého hnutí za práva na nezaměstnanost, který byl (bez uvedení autorů) přetištěn v seriózním sociologickém sborníku *Die Glücklichen Arbeitslosen* (2000). Toto sympatické slovní spojení má odlehčit zdánlivou pochmurnost tématu, kterým je konec společnosti práce, tedy konec navyklého běhu naší současné společnosti.

Změny, které dnes postihují placenou práci a které se projevují ve všeobecném a nezvratném snižování zaměstnanosti, nejsou cyklickými výkyvy nabídky a poptávky na trhu práce, které by bylo možné chápat jen jako ekonomický problém. Vývoj týkající se dostupnosti placené práce má zásadní důsledky pro celou společnost a lze opravdu hovořit o konci éry, která slibovala řešit

společenské problémy ekonomickými prostředky. Končí jedna epocha, jež nakonec vzbudila zdání, že opravdu byla vyřešena velká úloha zajistit většině lidí život ve svobodě a jistotě na základě jejich účasti na výdělečné práci. Snižování celkového objemu nabízené placené práce můžeme dát jednoznačně do souvislosti s technologickým rozvojem a s automatizací výroby, které jsou doprovázeny organizačními a strukturálními změnami v globálním měřítku. Změny se neomezují jen na způsob vytváření bohatství, ale i na principy jeho přerozdělování, a to opět v globálním měřítku, v jakém probíhají změny hospodářské.

Závěrečná fáze, kterou prožívá dosluhující společnost práce, je reflektována různým způsobem: od převažujících pocitů chliasmu po optimističtější očekávání nástupu nové civilizace. Technologická nezaměstnanost plynoucí z vývoje ke stále dokonalejším výrobním postupům je neoddiskutovatelná. Všichni víme, že nezaměstnanost se odstranit nedá. Když se podniku nevede, tak se propouští, když se mu daří, investuje se do automatizace – a zase se propouští. Kdysi se hledaly pracovní síly, protože byla práce. Dnes se zoufale hledá práce, protože tu jsou pracovní síly, a nikdo neví, kam s nimi, když stroje pracují rychleji, lépe a laciněji. Objevují se předpovědi, že člověk zmizí jako významný výrobní faktor, stejně jako kdysi zmizel kuň ze zemědělské výroby, když jej nahradil traktor. Ze strojů se stává nový proletariát a dělníci si mohou dojít pro propouštěcí papíry.

Automatizace přitom vždy byla snem lidstva. Před 2 300 lety Aristoteles prohlásil, že kdyby každý nástroj mohl sám plnit svou funkci, kdyby tkalcovský čluněk sám běhal v osnově, potom by mistr nepotřeboval žádné pomocníky a pán žádné otroky. Nyní se tento sen splnil a všichni to považují za noční můru, protože se sociální podmínky nezměnily tak rychle jako technika.

Na intelektuální úrovni je obtížné smířit se s agónií společnosti práce. Protichůdné trendy, kterých jsme svědky, představují neřešitelný paradox pro naše navykklé ekonomické uvažování: západní společnosti objektivně bohatnou jako nikdy předtím, životní úroveň dosahuje historicky nevídané výše, a při tom nezaměstnanost nezachvácje už jen nekvalifikovanou pracovní sílu, jak tomu bylo na počátku technologické nezaměstnanosti. Jsou ohroženy i profese vyžadující vysokou kvalifikaci a nezaměstnanost začala dopadat i na střední třídy. Ubývání placené práce tak někdy vyvolává dojem, že společenská krize plynoucí z jejího ubývání by se dala vyřešit ještě důkladnějším přerozdělováním bohatství. Ty, kdo intenzivně vnímají sociální nespravedlnost, pobuřuje, že manažeři velkých firem si vyplácejí nesmyslně velké odměny a ptají se, zda se dá mezinárodní konkurencí vysvětlit to, že čtrnáct amerických členů správní rady inkasuje za rok částku, která odpovídá mzdám 18 000 filipínských zaměstnanců firmy? Nevěří, že by se firmám s miliardovými obraty doopravdy vyplácelo uspořít pár haléřů na pracovním úkonu vykonaném kdesi daleko v Asii. Nepopíratelné rozvíření příjmových nůžek je silící trend, sotva ale dnes dosáhneme toho, aby hodně vzácné profese nebyly odměňovány vysoce nad průměr. Špičkový manažer patrně

bude i v nejbližších letech vydělávat tolik jako špičkový sportovec nebo jako hvězda populární hudby či filmu. Je také otázkou, zda by 18 000 filipínských zaměstnanců oné americké firmy mělo vůbec nějakou práci z domácích zdrojů. A také společnost přijala fakt, že práci pomocného dělníka zhodnocuje inženýr, vedoucí pracovník, štáb techniků, kteří jeho práci připravují, řídí a kontrolojí. Technik se může v nejhorsím případě obejít bez pomocného dělníka, ale pomocný dělník bez technika je odsouzen k hladu, protože nezná vědecké metody.

Globalizovaná ekonomika, často považovaná za příčinu všeho společenského zla, se sice opravdu vyznačuje mimořádně rychlými přesuny kapitálu po celém světě, ale krize společnosti práce, o níž se dnes hovoří, je způsobena hlavně ztrátou pracovních příležitostí v zemích, kde jsou náklady na práci vysoké (z hlediska investora) a kde se nasazení nových technologií rychle vyplácí. Uzavřít a oddělit jednotlivé regiony globálního světa dost dobře nelze (tedy alespoň ne mírovými prostředky) – „globální vesnice“ se stala skutečností právě díky novým technologiím. Vysoké zdanění práce ve vyspělých zemích je nešťastným opatřením politiků naslouchajících některým národohospodářským poradcům: zdanění práce má údajně přinést prostředky na podpory v nezaměstnanosti. Ozývají se však hlasy, že by zdaňována měla být hlavně spotřeba přírodních zdrojů a lidská práce daňově zvýhodněna. Dosavadní evropské daňové systémy zaměstnavatele kupodivu trestají právě za činnost, kterou jinde a z vlastních rozpočtových prostředků nákladně podporují: vytvoření pracovních příležitostí je následně zatíženo vysokými odvody, zatímco automatizace a rušení pracovních míst

jsou daňově výhodné. Rozhodnutí, zda je výhodnější investovat do technologií, nebo do nových pracovních míst, je vinou současných daňových systémů jednoznačné.

Perspektivy dalšího vývoje zaměstnanosti v „kapitalismu bez práce“ jsou tedy málo povzbudivé. Velká část obyvatelstva pravděpodobně přijde o práci. Bude se to týkat zvláště těch, kdo nestačí vysokým výkonnostním standardům této společnosti. Nutnost, aby člověk neustále pracoval na samé hranici svých schopností a hájil tak bez přestání svou pracovní pozici, je přitom již delší dobu pro současnou společnost práce typická. Jakmile schopnosti pracovníka ochabují nebo nejsou na výši doby, musí postižený počítat s tím, že sestoupí na nižší místo, nebo bude muset odejít.

Řád a chaos

Technologické změny, které proměňují lidskou práci a zbavují člověka pocitu tvůrce hodnot, mají vliv i na porozumění lidí tomu, v jaké společnosti žijí. Antické pojetí řádu vycházelo z toho, že právě to, co je trvalé a zákonité, představuje i dobré a krásné. Žádoucí nebyla změna, ale trvání. Poznávat zákonitosti světa a odhalovat vyšší řád věcí bylo nejdůležitější činností svobodného člověka, od níž ho neměla odvádět nízká práce a honba za ziskem. Svobodný člověk, který měl ovšem k ruce alespoň jednoho nebo dva otroky, nemusel ztrácet čas žádnou výtěžnou činností. Podle Aristotela byl občanského stavu zbaven člověk námezdně pracující a někdy i svobodný řemeslník. Antické pojetí řádu tedy bylo naprosto statické, nebylo v něm místo pro pokrok ani společenský, ani technologický. Práce představovala podřadnou činnost svěřenou otrokům a rozhodně

nebyla mobilním kanálem. Společenský vzestup jedince byl možný výhradně díky politickým nebo vojenským výkonům, ale nikdy nebyly oceňovány a uznávány výkony pracovní. Takováto společnost nemohla dojít k názoru, že sledovat osobní (hmotný) prospěch slouží celku. Za zdroj blahobytu byla až do středověku považována příroda (nebo boží prozřetelnost), ale ne vlastní pracovní činnost člověka. Majetek zdědíme, dostaneme darem, vyženíme nebo vyvdáme, získáme od panovníka nebo při dobovačném tažení, ale těžko si majetek a s ním spojené společenské postavení a třeba i moc „vyděláme“ vlastní prací.

Moderní společnosti jsou založeny na myšlence pokroku. Věci je možné změnit, lze je i změnit k lepšímu, to se dokonce velmi často děje. Původcem změny je člověk a činnost, kterou člověk přetváří své okolí (k lepšímu), nazveme prací. Práci jako ústřední produkční princip na její až dodnes výsostné postavení vyzdvihl Hegel a práce také tvoří základ Marxových teorií měnících společnost. Teprve tehdy, když je uznán princip tvůrčí lidské práce jako součást společenského řádu, může vzniknout nový způsob uvažování o společnosti, který nazýváme ekonomickou vědou. Ekonomické uvažování, jak je známe dnes, je založeno na uznání principu směny, výroba a směna lidmi vyrobených produktů vytváří řád moderní společnosti.

Duch kapitalismu byl podle jedněch produktem protestantské etiky, podle jiných následkem technického rozvoje. Těžko rozhodneme, co z obou mělo zásadnější podíl. Jisté je, že změna ve vnímání společenského řádu souvisí s rozšířením masové námezdní práce, která do značné míry s technologickým rozvojem souvisí (manu-

faktura, pohon strojů pomocí transmise, koncentrace pracovní síly blízko pracoviště). Vysvětlování nového, kapitalistického společenského řádu pak vychází z kategorií dobra a zla, které jsou definovány vztahem k výrobním prostředkům, a práce je ústřední hodnotou, od níž se odvozují hodnoty další. V marxistickém pojetí se dokonce od práce odvozují všechny další hodnoty – např. i estetické nebo kulturní.

Jakkoli byl vývoj kapitalistické společnosti neboli společnosti práce v některých svých fázích nehumánní, vytvořil pevnou a obecně přijatou představu o tom, kde žijeme, jak svět funguje. Vedly se spory, jaký způsob rozdělování vytvořeného bohatství je spravedlivější, spory o formách vykořisťování a o možnostech nastolení nových pořádků, svůj vliv prosazovalo liberální měšťanstvo opírající se o názory Locka a Adama Smitha i o celou tradici osvícenství, o slovo se hlásil proletariát ozbrojený i myšlenkami Marxe a Engelse. Svět byl pro své občany polarizovaný a poměrně čitelný, stálo tu proti sobě staré a nové, levice proti pravici, dobré proti špatnému. Dnes nic podobného nevidíme. Jsou zde sice protiklady, ale spíš „taktické“: jsou tu nové síly, nový průmysl, nové hospodářské formy, „globální hráči“ – ale žádný etablovaný, obsáhlý společenský koncept, k němuž by se vztahovaly, žádná představa řádu, ke kterému by dospívaly. A nenajdeme žádné skupiny, od nichž nebo v jejichž zájmu by se odvíjely politické debaty.

Kapitalismus bez práce je společnost bez jasného řádu. Společnost bez řádu dnes z praktických důvodů označujeme jako společnost postmoderní, toto slovo ale může také pouze pojmenovávat období přechodu. Modernu tedy chápeme jako společnost založenou na řádu, zatímco pro post-

moderní společnost je typický chaos. Dezintegrace společnosti má pravděpodobně souvislost právě se změnami v chápání práce. Až dosud integrace probíhala ve spojitosti s trhem práce, a uznání bylo formulováno vzhledem k potřebám společnosti a k sociální prestiži. Co se však stane nyní, když tento mechanismus pro nezanedbatelný počet skupin již neplatí? V antice by bylo radou, aby člověk hledal uznání na válečném poli nebo v bádání o věcech veřejných, hodnotové struktury dnešní společnost práce jsou však vinou rostoucí technologické nezaměstnanosti odsouzeny k rozpadu a zásadní transformaci. Proměny práce a proměny hodnotových struktur se bezprostředně dotýkají i politického systému moderních demokracií a rozhodně jej budou ovlivňovat. Někteří dokonce předpokládají, že nastane změna ústavy USA a přechod k politickému systému, který se nazývá „polopřímá demokracie“.

Dojem chaotičnosti a zmatečnosti dnešního světa může opravdu vznikat z nesouladu mezi hospodářskými a politickými systémy dnešní společnosti. Demokracie a sociální stát evropského střihu si stále méně dokáží poradit s chaosem vznikajícím z trouchnivění základní ekonomické pravdy moderní průmyslové společnosti, kterou bylo: lidská práce je směňována na trhu práce a za svůj pracovní výkon je člověk (někdy i spravedlivě) odměňován.

Můžeme rozlišit tři skupiny lidí podle jejich úspěchu na globálním trhu: vítěze, výkonnou elitu pracující pro vítěze globalizace a rostoucí skupinu poražených, tj. lidí, kterých už není zapotřebí. Sociální stát je nastaven jako stát průměrného občana, výrobce a konzumenta, který se chová podle ekonomických pouček. Toto uspořádání

však nerespektuje mocenské posuny, jimiž se globalizovaný svět vyznačuje – průměrný občan už není základem společnosti.

Objevuje se nový termín: „riziková společnost“. Tento termín vyjadřuje obtíže spojené s hledáním srozumitelného řádu ve společnosti, ve které nemůžeme s přijatelnou pravděpodobností už ani předpovídat rizika. Riziková, reflexivní, postmoderní společnost – všechny tyto názvy se snaží vyjádřit absenci pochopitelných společenských pravidel, která by nám dovolovala zkonstruovat přehledný obraz společnosti, jemuž bychom mohli rozumět.

Porozumění je nutným předpokladem změny k lepšímu. Je možné, že na pozitivní vývoj a přehledněji strukturovanou společnost budeme čekat déle, než je nám milé. Ale můžeme alespoň shrnout způsoby, jakými se lze orientovat v nynější poněkud chaotické situaci, a hledat cestu k přehlednějšímu společenskému uspořádání. Pokračováním v příštím čísle se pokusíme dát k takovým úvahám progresivní vědecké a filozofické podklady.

Zapomenutý kraj

Chvála četby aneb jak se kniha stane duchovním fenoménem

Pavel Ambros

„Knihy jsou řeky, které zavlažují celou zemi, jsou prameny vědění. Knihy jsou bezednou hlubinou, těší nás ve smutku, drží nás na uzdě zdrženlivostí.“¹ Slova z tzv. *Nestorovy kroniky* dobře ilustrují vztah křesťanství ke knižní kultuře. Schopnost číst a psát tvoří od nejstarších dob nedílnou součást kultury, náboženství a tradice. Netvoří však jejich podstatu. Gramotnost je nesena vitalitou slova samotného a svobodou člověka naslouchat. Ke svobodě patří i to, čemu a komu dáme svůj sluch a pozornost. Vztah mezi hovořícím a naslouchajícím proměňuje svět. Nehovoří jazyky, ale lidé. Tvůrci lidské moudrosti a náboženství (Buddha, Sokrates, Ježíš) nezanechali písemné texty, Platón dokonce zaujal velmi skeptický postoj vůči dochovaným písemným projevům ústní tradice. Zvěstují-li své učení, pak jako mistři moudrosti uvádějí do způsobu dialogu v předávání pravdy. A ten vyžaduje kromě textu i přítomnost ducha živé osoby. Vynález knihtisku a přilnutí k textu, následný rozvoj individualismu četby (písmáci) a víry (pietisté a náboženští horlivci) vedly k tomu, že se dialog vytratil jako ústřední téma četby samotné. Nastala doba interpretací.²

V duchovní tradici křesťanství je četba dia-

logem hledajících. Augustin čte v rozhodujících chvílích svého života listy apoštola Pavla. Anselm, Tomáš Aquinský, Luther, Terezie z Avily nebo Jansen čtou Augustina. Existuje tradice společného čtení Dantova díla, životní konverze Ignáce z Loyoly se odehraje při četbě knihy, když si všímá rozdílných účinků četby rytířských románů a životů svatých. Četba mění způsob vidění světa a uvádí do světa nového. Dokonce můžeme hovořit o jisté enigmatické síle četby, při které dochází k rozpuštění a změně podstaty, významu a zaměření smyslu lidské existence. Jak učinit z četby opět dialog?

Text tvoří čtenáře

Odkud přicházejí vnitřní podněty k četbě, je pro čtenáře hádankou. Jsou tajemstvím otevřenosti vůči tomu, co k němu přichází jako nový svět. Nachází se před poselstvím, které neumí ihned vysvětlit a nikdy zcela vyčerpát. Čtení nemůže oddělit od toho, co předcházelo jeho očekávání. V první fázi četby je jakýmsi rukojmím textu, je jím polapen. Následně musí vůči němu zaujmout stanovisko, vymezit se vůči němu nebo hledat důvody, proč s ním například zcela souzní. Mohli bychom říci, že text si tvoří čtenáře, dává mu formu uvažování a tvárnou sílu jeho imaginace. Text totiž tím, jak

získal knihtisk novou funkci: kniha sloužila k vymezení se vůči druhému; srv. více Deselaers, P. – Khoury, A.T. (ed.), *Glauben durch Lesen? Für eine christliche Lesekultur*, Herder, Freiburg 1990.

¹ Lichačev, D.S. (ed.), *Повесть временных лет*, Izdatel'stvo Akademii nauk SSSR, Moskva – Lenigrad 1950, s. 102–103.

² Až do vynálezu knihtisku byla kniha především prostředkem identifikace se s jednotným duchovním–kulturním základem křesťanské civilizace. Katolickou i protestantskou reformací

v sobě nese mnoho vrstev a podob, pomáhá čtenáři chránit v něm samotným jeho mnohvrstevnatost a neproniknutelnost. Text vyjadřuje úctu k tomu, co je v čtenáři nejhlubší: intimita člověka rodící se z úcty k sobě samému tváří v tvář Božím skutečností. Člověk se svou minulostí nemůže přijít nepřipraven před soud světa, není-li mu dopřáno milosrdného soudu Božího. Proto je čtenář vždy stavěn při doteku s textem před nárok vyslovený často nevyřčeně, mezi řádky, ke změně svého života a vlastního uvažování. Je tichým nárokem k proměně lidské tváře ve tvář duchovní.³

Četba jako zmrtyvýchvstání

Četba je zejména tvořivou akcí, děním, aktualizací bytí ve smyslu blondelovského *action*. Je vnímavým přijetím, tvůrčí recepcí, samostatnou poezií (*poiesis*). Z onoho promíchání tolika souzvuků vyrůstá pod zraky čtenáře jistá struktura, v které se odráží původní zjevná jednoznačnost, která však není součástí textu jako takového, ale tvoří jeho výchozí bázi. Co bylo doposud nezveřejněným smyslem, přítomným v hloubce autora samého, se stává skrze četbu sdělením, kterému se učíme rozumět. To je možné jen tehdy, když jsme schopni úcty. Jen úcta naplňuje počáteční prázdnotu čtenáře, jako šťastná odvěta za jeho pokoru. Nebo mu prázdnotu zanechává jako pádný trest, pokud pokora chybí. Četba je vždy akt osobní. Text se čtenáři poté může zcela rozpadnout nebo se může znovu tkát jako oděv. Odívá ho nově stvořeným světem.

Existuje velmi mnoho podob četby: povrchní,

³ Metodologický přístup k četbě z hlediska dějinného soudu srv. Lonergan, B., *Method in theology*, Herder and Herder, New York 1973, s. 175–196.

kteřá uniká před dotekem; četba, zanechávající první stopy; četba, probouzející intuici; četba, která ústí do zjevené identifikace s textem; četba, probouzející prosvětlující asociace s denním životem člověka; četba, proměňující všední den ve svátek. Četba totiž přijímá text vážně, nově jej přetváří, krouží kolem něj v prohlubujících se soustředných elipsách porozumění. Ve čtenáři dostává text život a nabízí čtenáři různé stupně ztotožnění se, prohloubení, přesahu, nových intuic. Ponechává čtenáři svobodu volby způsobu a perspektivy vlastního přístupu k textu samému.

Četba je lahodným ochutnáním času, které působí pro požehnaný čas četby koncentrovaná soustředěnost. Zahání omrzelost a nudu, prázdnotu kvapem ubíhajícího času tím, jak směřuje čtenáře k tomu, co může naplnit jeho prázdnotu, soustředit jeho mysl na prožité i očekávané. Četba se zde podobá ženci, jehož práce nepřivádí ke smrtelnému vyčerpání, nýbrž námaze nesoucí v sobě vůni čerstvého chleba.

Pozornost, která proměňuje

Můžeme vzít do úvahy jinou závažnou stránku četby: vlévá sílu a zbavuje zaběhlých klišé. Při četbě si člověk nejen osvojuje vidění světa, kterým je text provanut, ale je přiveden k osvobozující tvořivosti nebo vytržení od sebe samého. Je postaven před zkoušku vize jiného, jeho vlastní perspektivy jsou postaveny vedle jiných a porovnány s nárokem možné změny vlastního stanoviska.

Literární text se stává tváří, která nás zaujme, pánem, který nás zajme, metaforou, která chce zanechat stopu v našem životě, jevištěm, které si vyžaduje celou naši pozornost. Jí je čtenář podnícen, dotkne se jej bezprostředním pocitem něčeho

mimořádného: totiž tím, jak vede člověka k novým a bohatším úsudkům a hodnocením, která musí měnit, rozvíjet či dotvořovat. Katarze četby doprovází, přítomnost se stává nově objevenou tím, jak je její nový nalezený způsob existence protkán vztahy jako novostí věčně živé nesmrtnosti čtenáře. Stává se opět osobou.

Čtenář je svým založením pohroužen do četby, nechá se dobrovolně uvěznit textem, protože objeví v sobě druhý hovor s druhým, nutnost pozastavit se a hledat důvody k rozhodování, jak dál. Tento trojí dopad četby se stává údělem člověka hledat smysl sebe, světa i událostí. Nebo ještě jinak řečeno: společná pravdivost těchto tří způsobů hledání smyslu jej interpeluje a jakoby jej odvívá důstojnosti, která se mu stává zjevnou.

Dlužíme tuto četbu dnešnímu světu i dnešní víře jako jedinečnou a ničím nenahraditelnou činnost i otevřenost srdce, očistěnou náklonnost naslouchat i vidět, vyříbenou schopnost se dotýkat i nechat se dotknout. Vnitřní dispozice pozornosti je ve skutečnosti postojem duchovním, který se rodí v odříkání, kázni a pokoře.⁴ Askeze čtenáře připodobňuje umělci a umělec je Bohem políbený a ne bůh nebo božstvo, které líbá. Četbou je v nás posílen závazek překračovat sebe tím, jak zkušenost četby nás uvádí do vnitřní komunikace s námi samými. Nečteme jen text, ale rozumíme sobě jako čtenáři.

Jak se ale naučíme číst?

Povětšinou si přečteme úvod a záhlaví knižního titulu, které nám prozrazují jako nápis na vstupní

⁴Zde odkazujeme na největšího rumunského pravoslavného teologa a jeho vynikající studii Stăniloae, D., Réception de la tradition dans le monde moderne, in *Irenikon*, 56/3 (1983), s. 14–21.

bráně svět, do kterého vstupujeme. Nasměrování a klíč tvoří ono první měřítko, které se v nás tvoří. Samotná metoda četby, tvořící napětí dialogu mezi čtenářem a knihou, se může přece jen krátce shrnout v několika poznámkách a intuicích, které nám napomáhají vytvářet ničím nenahraditelný osobní rytmus četby.

Prvním krokem je pohled, kterým přehlédneme letem světem celý text. Vyhne se tomu, že budeme ztrácet čas s hloupostmi. Vyhlídkový let nám pomáhá udělat si všeobecný obrázek o tom, co v textu je, představí nám jeho strukturu. Vytušíme jeho atmosféru a dynamiku, náklonnost, směřování, zaměření.

Tímto prvním pohledem se jeho aura stává hmatatelnou, zbystří naše vnitřní oko kontemplace, zesílí onen předběžný silný tón *leitmotiv* v souzvuku našeho a čteného. Pak přistupuje precizní, pedantská četba, která předem zápasí s vrytými předpojatostmi, které jsou v každém z nás. Tato fáze četby spojuje v sobě subtilní práci s textem, bodíky kontaktů, vztah mezi melodií a jednotlivými tóny v notové osnově textu, zákonitosti jeho struktury, půvab jeho stavby, objevení jeho skrytých zákoutí.

Jedním i druhým poznáváme kompozici textu, strukturu a různé roviny smyslů, poselství sdělení a sílu naléhavosti, jeho jedinečnosti a nadčasovosti. Zkušenost je osobní, sdělení je nadosobní, žije si svým vlastním životem tím, jak vrůstá do života druhých. Vazba osobního a nadosobního tvoří zakotvení četby v širším proudu kulturní tradice, v které vyrůstáme.⁵

⁵Současný dobový rámec osvětluje polemicky Dreyfus, F., Exegeze na Sorbonně, exegeze v církvi, in Ambros, P. (ed.), *Jak vykládat Písmo svaté*, Refugium, Olomouc 2008, s. 239–285.

Dobrá četba proto vede, přímo nutí do četby druhé a třetí, totiž četby, která je ozářena světlem tradice, to je paměť uchováající zápas člověka o štěstí jako zápas předem ztracený: štěstí zde na světě nenajdeme, leč v důstojnosti, která je nám zápasem darována. První přibližující četba je plodná tehdy, když v sobě obsahuje počáteční přiblížení a jistou míru nejasnosti, které napomáhají k hlubší četbě. Druhá tím, že se neuspokojuje s povrchním čtením. Totiž až směřování k liniím obsahu, které nejsou zřejmé na první pohled, odhaluje v textu jeho vlastní sílu sdělení, četbě dává kritická měřítka a umožňuje vliv, který četbě dává její výsadní postavení v kulturní komunikaci. Pouze na této rovině je psaný text autora a text čtenáře srovnáván a konfrontován. Zde se tvoří pole těch nehlubších otázek, které text a četba nabízejí. Prohloubená četba vtahuje do hry souvislosti dějin a kultury, otevírá biografii autora i čtenáře jako společné cesty. Tato exegeze textu, jako textu doprovázejícího život člověka, spoluvytváří dějiny života. Tento třetí druh četby není nikterak oddělen od prvních dvou etap. Ani oddělen být nemůže, jinak by se stala četba sterilní nebo zavádějící. Existují zde stále nově vybojované vnitřní pozice odstupů a přínáležitosti mezi textem a čtenářem. „Slovo má odhalitelnou historii, pokud se sdílí, a proto má i závažný počátek, vyrostlo z živého dějství.“⁶

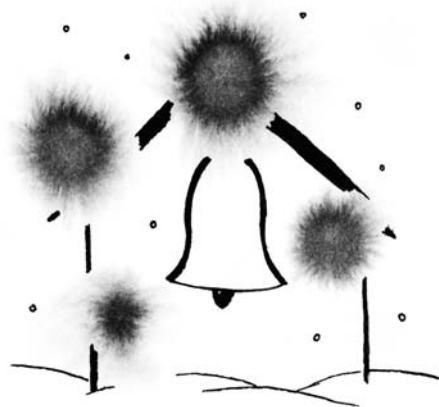
Četba, která se stává žalmem

Četba je cvičením a mnoho klasických textů je tvořeno s tímto záměrem. Je cvičením, jak v dialogu dovést partnera kladením otázek k tomu,

⁶ Jemelka, J. – Karczubová, L. – Altrichter, M., Povstávání doteku. Uchopen v skrytu, Refugium, Olomouc 2008, s. 230.

aby vyjevil pravdu, kterou v sobě nosí. Osciluje mezi nudným jednotvárným úsilím se ptát (mluvit o čemkoliv je těžké) a maniackým úzasek nikdy neutuchající semiotiky (vše mluví – všechno je lehké) a mezi tím, jak se ztrácí celková orientace. Svět se stává čitelným. Člověk se učí svůj život dávat do vztahů: před našima očima vyrůstá mýtobiografie jednotlivců a celé epochy, jejich duchovní fyziognomie.

Snad vrcholem prolnutí četby a života jsou žalmy, v nichž se slovo obrací ke čtenáři, aby tvořilo cestu mezi jeho osobou a tím, co je člověku dáno nezávisle na jeho vůli. Četba žalmů je stavem dospělosti, totiž svobody vyžadující souhlas s obrácením se k samému počátku vlastního života: k životu jako údelu nebo ortelu. Četba žalmů má obdobný smysl jako recitace zapomenutých jmen obětí holocaustu: spojuje živé i zemřelé. Četba tím, že překračuje mezní hranice nepřekročitelného světa, je službou životu, ve kterém *homo faber* – dělník četby přijímá starost o lidskou tvář světa, aby ze světa život nezmizel. Není setba budoucího věku bez slz žalmů.

Street Art & Graffiti

Pavλίna Vogelová

Kontroverzní umění graffiti a street artu nepochybně zasahuje svým vizuálním projevem do složitého městského organismu. Zcela volně se pohybuje v městském nehájeném prostoru a stává se jeho stabilním narušitelem, ale i součástí nekonečného proudu informací. Fenomén města představuje živý komunikační prostor se svým vlastním specifickým jazykem zkratk, kódů a symbolů. Dráždí, provokuje, rebeluje, revoltuje, zneklidňuje, odpuzuje, ale i přitahuje, ovlivňuje a inspiruje. Je nepopíratelné, že pouliční umění ve své vrcholné formě postupuje do oblasti strategie marketingu, reklamy, grafického designu, médií i výtvarného umění. Právě inspirační faktor přivádí street art a graffiti do galerijních prostorů, jak tomu bylo např. v loňském roce na půdě Moravské galerie v Brně v rámci doprovodné výstavy 23. mezinárodního bienále grafického designu Brno 2008. Zcela záměrně se tak prostory jinak klidného, komorního výstavního prostoru Atria Pražákova paláce Moravské galerie v Brně proměnily v barevnou vřavu nánosu sprejů, plakátů, nálepek, šablon i prostorových objektů, na které se podíleli ve svém osobitém stylu: Bior, Dize, Cheet, Initi, Marie, Mutant, Pasta, Point, Timo, Tron a Zipper. Prostřednictvím foto-

grafií a projekce Istvána Lékó bylo ale možné také srovnání české street artové a graffiti tvorby s díly dnes již světově proslulých autorů, jako jsou Swon, Banksy, Above, Shepard Fairey, Eko, Space 3, Influenza a další, kteří v nedávné minulosti otiskli své *pieces* v pražských ulicích.

Většinou jsou projevy graffiti a street artu vnímány jako „bastard“ umění, převracející veškerá pracně ustanovená pravidla kánonu estetiky. Oddávají se téměř absolutní tvůrčí svobodě, vlastní vitalitě a spontánnosti tvůrců. Obojí, graffiti i street art vychází ze stejného prostředí městského teritoria a s podobným záměrem atakovat a podněcovat. Rozdíly v přístupu a motivaci jsou však patrné.

Graffiti, nejznámější součást umění ulice, se příliš nestará o názor veřejnosti a definuje si své vlastní hodnotové faktory techniky, žánru, ale i motivace. Vnitřní svět graffiti sám o sobě nemá

umělecké ambice. Zaujatý pohled na umění a uměleckou kreativitu ze strany *graffiti writerů* je to, co dělá tuto „uměleckou“ formu v dnešní době tak přitažlivou. Zajímavá je však zpětná reakce a přitažlivost graffiti zpětně z oblasti výtvarného umění. Není to nic nového. Zájem

o graffiti můžeme například vystopovat u surrealistů, zajímavé *pieces* si s oblibou překresloval Pablo Picasso. Proslulosti dosáhl také fotografický soubor *Graffiti* francouzského fotografa Brassaië (vlastním jménem Gyula Halász), jehož fotografie fixují nástěnné graffiti čmáranice a struktury plné poezie a metafor ze zdí pařížských ulic třicátých let.

Současné graffiti spočívá především v „umění“ praktické dovednosti vlastního a osobitého stylu rukopisu. Musíme akceptovat, že jádrem graffiti je „tag“ a primární hodnotou je jeho rychlost, přesnost a vizuální dokonalost provedení. Navzdory všem destruktivním a anti-uměleckým tendencím, *tagging* ve své vrcholné formě představuje vysoce estetickou formu vandalismu. Nejlepší graffiti writeři tráví dlouhé roky kultivací abecedy, kompozicí písma a dosahují opravdu brilantních kaligrafických kvalit.

Street art i graffiti mají zvláštní schopnost existovat v rámci široké mainstreamové kultury, ale stejně tak i zcela izolovaně v uzavřených komunitách na samé periférii zájmu veřejnosti. Důležité je vnímat odštěpení street artu od graffiti

v kontextu tradice tagu a jeho zaměření na vizuální symboly, jež zaujmají mnohem širší škálu zájmu médií, než by sami graffiti writeři mohli využít. Jejich síla a význam spočívá především v alternativních, často skrytých formách reklamy, propagace, designu, hudby, filmu, videa či internetu. Tyto alternativní rámce jsou v současné době čím dál častěji narušovány samotným vystupováním graffiti a street artu z jeho illegality. Každodenně nacházíme *tagy* a povedené *pieces* na značkových modelech triček, na stránkách prestižních časopisů, prostupují i do prostor státních galerií a často se nabízí otázka, zda víme, co tyto vizuální symboly znamenají a jaký mají význam. Vlastní estetické kódy vyjadřovacího jazyka umění ulice jsou pro nezavěšené velmi obtížně definovatelné, přesto jsou velmi přitažlivé a inspirující. Letošní výstava street art a graffiti vizuálu představovala v rámci bienále grafického designu v Brně osvěžení, ale zároveň znovu pootevřela široký konfrontační prostor pro další úvahy, kam komunikační rámec street artu a graffiti směřuje a v jakých uměleckých a estetických tendencích.

OSVÍCENÉ HLAVY MINULOSTI

Pravice chudáků a opora nemocných Olomoucký biskup Jindřich Zdík

Štěpán Kohout

Článek, zamýšlený jako epilegomenon k právě ukončené velké výstavě o olomouckém biskupu Jindřichu Zdíkovi, připravené zdejším arcidiecézním muzeem, bude patrně v dnešní politicky rozbourané době trochu mást čtenáře titulkem, ale mohu každého uklidnit: pravici se skutečně myslí jen a pouze pravá ruka. Básnický příměr není můj – autorem verše je bezejmenný analyista hradiského kláštera.

Ponechme stranou známá životopisná data a ptejme se, jaký asi Zdík byl. Přejmenším zdrženlivý a cílevědomý. Na rozdíl od svého pravděpodobného otce, pražského děkana a známého kronikáře Kosmy, zůstal totiž Zdík v souladu s nastávajícím reformním směrem neženat, čímž si ponechal otevřenou cestu k biskupské hodnosti. Okamžik nástupu na olomoucký stolec však nemohl být choullostivější. Smrt zastihla jeho předchůdce Jana II. pouhé tři dny po nešťastné bitvě u Chlumce (18. 2. 1126), v níž porazil pražský kníže Soběslav I. předvoj německého vojska, přivedeného svým olomouckým konkurentem Otou II. Černým. V očích Soběslavových potvrzoval Zdíkovu spolehlivost český původ; lze také předpokládat, že nový biskup zdědil obdiv, který k českému knížeti choval jeho otec Kosmas.

O spolehlivosti také svědčí některé glosy na okrajích zdíkovských rukopisů, pokud připustíme domněnku, že jsou skutečně psány jeho vlast-

Jindřich Zdík na Hildebertově schematizované malbě z dedikačního listu bohatě zdobeného kolektáře (Stockholm, Kungliga Biblioteket, sign. A144, f. 34v – upravený výřez)

Jindřich Zdík na pečeti, používané olomouckou kapitulou od počátku 13. do počátku 15. století (Zemský archiv Olomouc, AO, inv. č. 1365)

ní rukou: vidíme pedanticky drobné, již očividně třaslavé písmo, zvedající se nicméně v horních délkách až do nebes. Paleograf, znalec starého písma, by usoudil, že je to známka vlivu listinného písma s typickými výrazně prodlouženými horními drátky. Co usoudí grafolog? Na neobvykle spirituální založení pisatele a na touhu po duchovním životě? Anebo je to znak povýšenosti a přečeňování vlastních duševních schopností?

Výběr kandidáta byl mimořádně šťastný nejen z pohledu knížecích zájmů, kterým Zdík sloužil bez ohledu na nebezpečí, hrozící ze strany nespokojených moravských úředních knížat, zvyk-

lých na obezřetnost, s níž se jeho předchůdce Jan stranil všech sporů a snažil se vyjít s každým po dobrém. Zdík byl natolik neústupný ve svých politických stanoviscích, že se stal terčem vážně míněného úkladu a jen s obtížemi vyvázl živý. Svým knížatům Soběslavovi a zejména potom Vladislavovi byl pomocníkem nepostradatelným.

Ještě více imponuje rozhled, s nímž zastával sedmý moravský biskup svěřené duchovní úřad. O reformním zaujetí nemůže být pochyb a my se nevyhneme srovnání se svatým Vojtěchem. Ten se na základě svých styků se zahraničím rovněž pokusil do našich krajů zasít nové myšlenky, vyšle z benediktinského kláštera v Cluny, ale přišel o půl druhého století dříve, kdy ještě půda u nás nebyla pro setbu ani zorána, natož zkypřena. Zdík – podobně jako Vojtěch – také musel často meškat mimo svou diecézi, takřka v exilu, také rád pobýval v tichu a klidu klášterních zdí. Kdoví, zda se neobíral myšlenkou zůstat ve Svaté zemi jako augustiniánský mnich a ze své druhé jeruzalémské cesty se již nevracet. Byl ale asi praktičtější než Vojtěch a smysl pro povinnost mu po roce zavelel k návratu. Podobně jako Vojtěch si dobře všímal poměrů v cizině, usuzoval, co by bylo vhodné či potřebné zavést u nás a následně se pokoušel své představy prosadit.

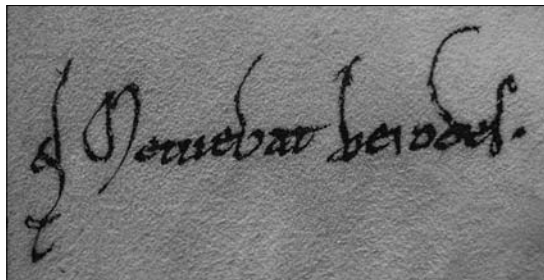
Emancipační úsilí církve, bojující v letech 10760–1122 vítězný zápas s německými císaři a mocnými římskými rodinami o nezávislost na světských vládcích, nemohlo uniknout Zdikově pozornosti. Jeho poměr k němu výslovně neznáme, nicméně můžeme soudit z činů. Především si Zdík uvědomoval nutnost uvést řád do vnitřního života diecéze, očistit jej, nově zorganizovat a upevnit disciplínu. Rozhodnutí nebylo snadné

a vyžadovalo odvahu jít proti proudu a snášet odpor i od vlastních lidí: reformisté čelili výtkám, že ruší staré pořádky, vnášejí do církve rozkol, pobuřují proti vladařům a zotročují své podřízené.

Zdíková doba znamenala přelom v dosavadních poměrech mezi státem a církví. Sám biskup se zajímal o církevní právo, jež pokládalo za těžkou vadu mnohé jevy u nás běžné, totiž nastolování kněze laikem namísto biskupem nebo přetrvávající laickou dispozici církevním majetkem. Patroni kostelů si museli postupně, ač neradi, zvykat, že to, co církvi darují, nemohou jí zpětně odebrat. Rovněž výběr desátků jen pozvolna přecházel do pravomoci církevní z rukou světských, jež bedlivě uvážily, co si z tohoto příjmu ponechají pro sebe.

O církevních osobnostech je známo, že častěji bývají obdivovateli umění. Podobně byl i Zdík uměnímilovný: svědčí o tom někdejší biskupský palác vedle olomoucké katedrály. Krásně zdobené detaily oken a krbu svědčí o někdejší nádheře domu. Stejně tak neváhal z daleka přizvat zdatného opisovače a iluminátora Hildeberta k práci na rukopisech v jeho písařské dílně. Hildebertem vyzdobenými manuskripty se dnes pyšní pražská kapitulní a stockholmská královská knihovna.

Zdíkovu působení se dnes těší všeobecnému uznání, ale jeho současníci nebyli všichni nadšeni, zvláště ti, kterých se změny dotkly: přední moravská feudalita se spojila s nespokojenci z řad kněží a biskup se musel dokonce na více než dva roky nastálo zdržovat mimo svou zemi. Vůbec lze říci, že čtyřicátá léta procestoval. S návratem z cest, zdá se, nespěchal, znamená to patrně, že nebyl nakonec v Olomouci příliš vítán zdejším knížetem Otou III., který mu sice vděčil za své postavení, nicméně v něm nepřestával vidět prodlouženou

Ukázka domnělého Zdíkovu rukopisu, marginální glossa „quod metuebat Herodes“ (Zemský archiv Olomouc, CO.98, f. 58v)

ruku Prahy. Jeho návrat nenadchl ani kapitolu, kterou podrobil důkladné inspekci, po níž „padaly hlavy“, a nakonec ani hradiské benediktiny, neboť je usiloval nahradit aktivnějšími premonstráty.

Vyjádřením určitého odstupu od Olomouce byl snad pohřeb: nikoli v biskupské katedrále, nýbrž v jím založeném strahovském klášteře spočinuly Zdíkovy kosti. A to ještě dopadl Zdík – lidskými měřítky posuzováno – poměrně dobře ve srovnání jak se svým předchůdcem Vojtěchem, tak se svým o půl století mladším nástupcem v zápase o církevní emancipaci, pražským biskupem Ondřejem: oba našli svůj hrob v cizině coby ztroskotanci.

Jaká asi byla Zdíkovu mravní integrita? Přes všechna uznaná slova nesmíme zapomínat, že i on byl jen člověk s běžnými lidskými chybami. Pohyboval se ve světě diplomacie a ten, tehdy jako dnes, nebývá vždy v souladu s ideálními představami evangelia. Také nelze říci, že by se mu povedlo vše, na co kdy sáhl. Přesto jej současníci vychvalovali a cenili jako člověka čestného. V soudobých historických pramenech čteme vlastně jen jednu výtku: hradiský analista si při líčení Zdíkovu

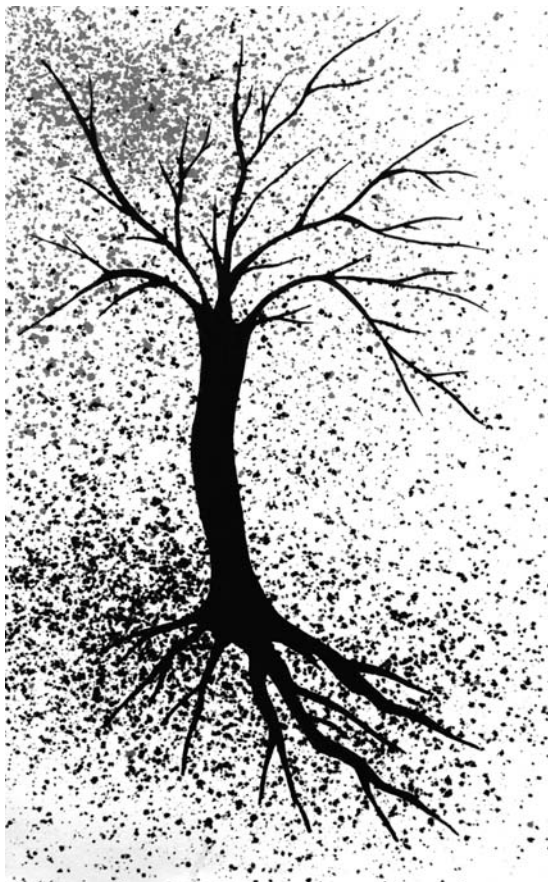
ostrého sporu s moravskými úředníky stýská, že uvalením interdiktů na svou diecézi, tedy zákazu veškerých církevních obřadů, vydal sotva pokřesťený houfec věřících zpět do moci pohanství.

K zevrubnému vyličení povahových rysů sedmého olomouckého biskupa článeček rozhodně nestačí a je otázkou času, kdy bude vytištěna kniha. Zdík patřil k osobnostem, jimž je vlastní doba malá a přerůstají ji. O jeho přispění se ucházeli papežové, císaři, knížata... smrt jim všem odebrala dne 25. 6. 1150 spolehlivého rádce a ochotného pomocníka. Se Zdíkem byl ve spojení i jeden z největších duchů celého dosavadního křesťanského světa, sv. Bernard z Clairvaux. Olomouc takových lidí mnoho neměla! Nadto některé Zdíkovy skutky, ve své době zcela samozřejmé a prosté, nabývají po staletích přímo symbolické hodnoty: stoupáme-li na „posvátnou“ českou horu Říp, uvědomujeme si, že opravenou svatojiřskou rotundu, zdobící vrchol, vysvětil právě náš, olomoucký biskup?

Lidé se často pídí po tom, co přináší odkaz dávných osobností dnešku. Není to otázka,

kteřou bych miloval, poněvadž snadno svádí k výročkám očividně nadsazeným. Jak odpovědět na otázku, co by dnes nebylo bez Jindřicha Zdíka, aby odpověď nezněla nabubřele či směšně? Jistě by bylo vše, i katedrála jako nejviditelnější svědek jeho časů by stála, třebaš jiná a jinde, ale stála by. Vše by bylo ne sice stejné, ale podobné. Ovšemže by se mnohé odehrálo jinak, možná později a s menším zdarem.

Dějiny jsou jako stěhování národů, kde každý kmen kráčí vstříc nejisté budoucnosti: dědové vyšli z asijských stepí bez pevného cíle a pravnic dospěli až do Afriky. Dějiny jsou stěhováním národů v čase. Kráčíme svou cestou, chvíli vpřed, chvíli přešlapujeme na místě či dokonce, zbloudilí, jdeme zpět. Je vcelku jedno, kdo udělá ten či onen krok, poněvadž cesta se nakonec ujít musí, děj se co děj. Postáváme-li dnes skutečně hodně daleko od místa, odkud naši předkové vyrazili, není to důvod k posměchu, vždyť oni učinili první kroky. A biskup Jindřich, to je v dějinách obzvlášť dlouhý krok přímo vpřed. V tom spočívá jeho zásluha v očích dneška.

Rispetti e dispetti (Poklony a pošklebky)

Angiolo Poliziano (přeložil Jiří Dědeček)

Jaký to plamen (Che fiamma)

Jaký to plamen plá mi v hrudi
což ještě nejsem dosti stár?
Bere mi dech a ze sna budí
jeho žár

Spálené srdce horká hlava
a pleť načisto popelavá

jak smolná louč jsem láskou chyt
a prosím Nehasit

Kdekterý Florentán (Ogni Fiorentino)

Kdekterý Florentán už zná mé hoře
těžko je totiž přehlédnout
od Arna po Tyrhénské moře
valí se slaný slzí proud

A všude kudy teče tudy
dívký v něm omývají údy

a topí se v něm Giulio
pod Ponte Vecchio

Inu tak... (Ebbene...)

Inu tak nezestárnem spolu
rozetneme ten bludný kruh
odcházím od lože i stolu
a moje kroky řídí Bůh

Ach jak rychle mi zlhosejněla
pachuť tvých jídel vůně tvého těla

Kam se ta láska ztratila?
Jako by ani nebyla...

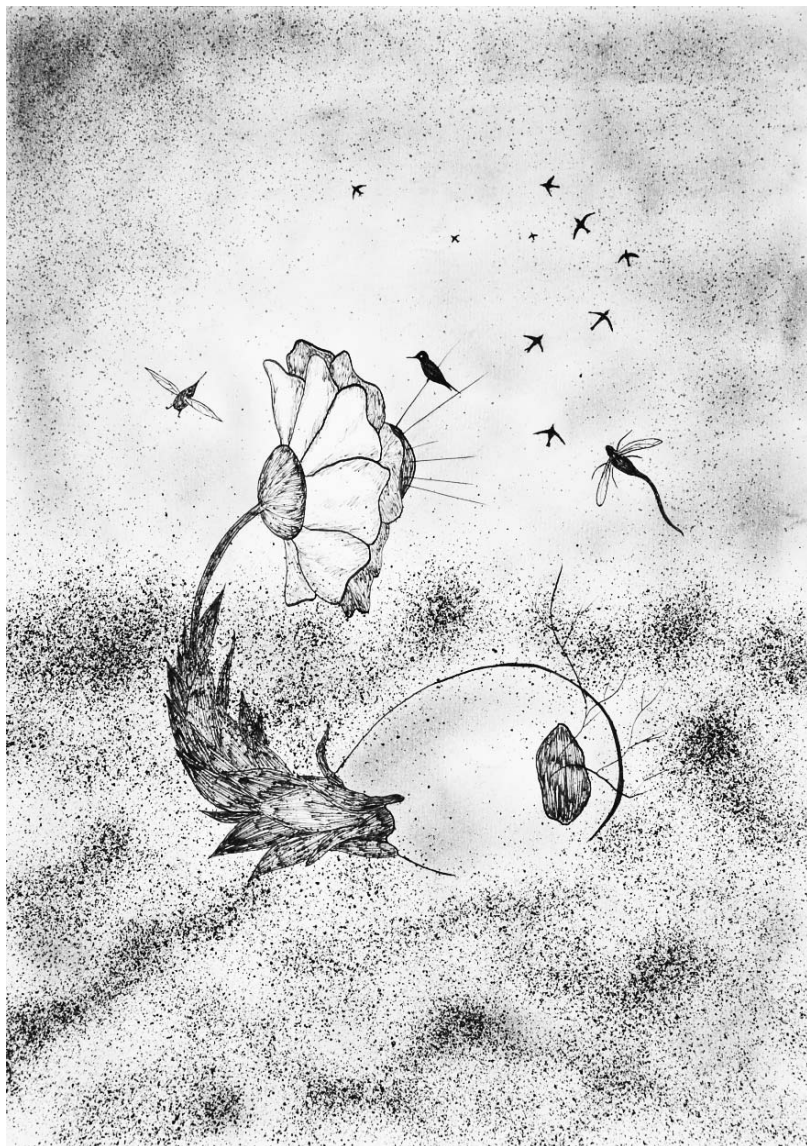
Starý muž (Uomo vecchio)

Starý muž líbá starou ženu
ve stínu staré postele
Jen si ten obraz připomenu
mám husí kůži po těle

Tím s vámi končím srdce moje
poražen kvapně prchám z boje

šťasten že mě nic nenutí
být vaším svědkem v stárnutí

Překvapení

Každý můj polcel (Ogni mi bacio)

Každý můj polcel chutná žlučí
a každé moje slovo lež
Srdci prý člověk neporučí –
ale kdež

Láska je věcí rozhodnutí
a tak jsme něžní nebo krutí

a člověk lže a předstírá
a s takovou i umírá

To se tak říká... (È presto detto...)

To se tak říká že čas rány hojí
co krvácelo zacelí
Ta pravda sotva dítě uspokojí
a já jsem dospělý

Slastnou beznadějí
krvavé moje rány zejí

Ani je sčítat nestačím
a dál se s láskou mrzačím

Co je ve mně (Il migliore il peggiore)

Co je ve mně dobrého co zlého
když zahořím je mi jedno čím
Máte pravdu že jsem schopen všeho
z okna však už pro vás neskočím

Přece víte – vaše ruka bílá
v rozběhu mě jemně zachytila

a co vám budu povídat
pak přišel mnohem horší pád...

Vy bledá kurvo (Voi donna infame)

Vy bledá kurvo s černočernou duší
zrozená z pouličních stok
kvůli vám napjal Cupido svou kuši
a k lásce zbýval jenom krok

Byla jste dobrá leda na zabítí
kdybych se nebál že mě při tom chytí

v každém případě
jste vždycky první na řadě

Kdybyste aspoň... (Magari fosse vero...)

Kdybyste aspoň byla mrtva v Pánu
nosil bych květy na váš hrob
a nehledal bych na dně džbánů
co mělo zmizet beze stop

Netrápil bych se tím co není
jen bych vám popřál šťastné tlení

a byl bych vcelku spokojen...
Takhle vám přeji Dobrý den

Angiolo Poliziano

(vl. jm. Angelo Ambrogini, *14. července 1454 v Montepulciano, †28.–29. září 1494 ve Florenci)

Italský básník, překladatel, filolog, vychovatel, humanista. Již během studií na florentské univerzitě byl známý svými znalostmi latiny a řečtiny, přeložil pro Lorenza de Medici část Ilias do latinských hexametřů a stal se vychovatelem jeho synů Piera a Giovanniho, budoucího papeže Lva X. Dostal se do sporu s Lorenzovou ženou, která nesouhlasila s humanistickým pojetím výuky svých synů, odešel tedy ke kardinálovi Francescovi Gonzagovi. V letech 1480 – 86 vedl katedru rétoriky na florentské univerzitě, v roce 1486 byl vysvěcen a stal se kanovníkem. Po Lorenzově smrti se stal rádcem Piera, který jej podporoval i v neúspěšném pokusu stát se kardinálem. Poliziano zemřel několik dní předtím, než musela rodina Medici odejít do vyhnanství. Polizianova tvorba je velmi rozsáhlá, vedle prací filologických byl autorem řady komentářů a básnických prací psaných v italštině, latině a řečtině. Svě základní filologické práce vydal pod názvem *Miscellaneorum centuria* (*Sto rozmanitostí*), druhou centurii již nedokončil. Latinská poezie byla posmrtně uspořádána do Manutiova vydání Opera. K Polizianovým nejslavnějším dílům patří skladba *Stanze per la giostra* (*Sloky k turnaji*), mytologické drama *Fabula d'Orfeo* (*Báje o Orfeovi*), antalogie anekdot a vtipných výroků *Bel libretto* (*Pěkná knížečka*) nebo *Detti piacevoli* (*Půvabné průpovědky*) a také řada lyrických drobností (*rispetto*) a tanečních písní.

Na závěr pravda pravdoucí

Také si myslíte, že Dědečkův překlad je kongeniální? Myslelo si to hodně lidí, recenzenty nevyjímaje. Mystifikace mají v české literatuře dlouhou tradici – Jaroslava Haška a Járu Cimrmana každý zná. Ivan Wernisch má také na svědomí tento druh vtipu a kdoví, kolik bychom takových mezi současnými básníky ještě našli. Zatím aspoň náročným čtenářům, ale i potenciálním básníkům (jakožto vysokou latku a bohatou inspiraci) doporučujeme útlou, ale krásnou knížku originálních básní Jiřího Dědečka:

Rispetti e dispetti (*Poklony a pošklebky*) / Angiolo Poliziano. Přel. Jiří Dědeček. Praha, Galén 2009. (*Vědecká knihovna v Olomouci sign. 1-213.237*)

RECENZE

Lexikon olomouckých ulic

Napadlo vás někdy, jak se jmenovala vaše ulice původně, v době středověkého města? Nebo za první republiky, za Protektorátu, za vlády komunistů? Možná byste se divili, co všechno se obráželo v proměnách názvů ulice vaší nebo sousedovy. Jaké hodnoty, osobnosti a jazyky byly v dějinách Olomouce střídavě preferovány, trpně snášeny a nemilosrdně zavrhovány. Pokud jsme vzbudili vaši zvědavost, pak vám výborně poslouží nová publikace Lexikon olomouckých ulic, vydaná nakladatelstvím Burian a Tichák v Olomouci 2009.

Její úvodní stránky stručně shrnují období olomouckých dějin, která se odrazila v názvech ulic, jejich vzniku a přeměnách. Prakticky od 14. století do současnosti existovaly konsensuální názvy míst ve městě, vytvořené pro jejich snadnější identifikaci. Původní názvy pocházely možná už z 13. století, doloženy písemně jsou však od poloviny 14. století. Vesměs tehdy byly latinské a německé, na přelomu 16. a 17. století se výjimečně vyskytly i v češtině, což však se zásadně změnilo po bělohorské katastrofě. Jazykovou inventuru jmen magistrát provedl znovu až po roce 1841, kdy brněnské zemské gubernium přestalo mít námitky o zbytečnosti nových cedulí a peníze na ně se konečně našly.

Podstatné změny se odehrály v letech 1876–1877, kdy se začalo s bouráním hradeb, v roce 1886 byla zrušena olomoucká pevnost a vznikla řada ulic s převážně německo-českými názvy.

Další změnu přinesl vznik československé republiky v roce 1918, což bylo chápáno jako vítězství českého živlu nad německým. Ideové základy nové republiky vyjadřoval nejen český jazyk v názvech ulic, ale i pojmenování po čs. Legiích, T. G. Masarykovi, Woodrowovi Wilsonovi, po českých básnících, vědcích a veřejných činitelích.

Rok 1939 zraňoval národní čest Čechů mimo jiné i přejmenováním ulic na německé a zavěšením názvů jako Adolf Hitler-Ring a podobně. Až 15. května 1945 mohlo nové české předsednictvo města konstatovat, že na zdech domů není jediný německý nápis. Po lavině změn přinesla nejbližší tři léta uklidnění, s nástupem socialismu však do-

šlo k dalším změnám, poplatným nové politické situaci, hodnotám a osobnostem uznávaným v Sovětském svazu (ulice Karla IV. Byla přejmenována na V. I. Lenina). Vracely se však i staré názvy, např. Anglická ulice se změnila v Ostružnickou.

Velký růst města v 70. a 80. letech zaznamenal spoustu nových názvů ulic, tradovanou kuriozitou bylo pojmenování slavonínské hlavní ulice po J. V. Stalinovi v roce 1975. Až rok 1989 přivedl však na scénu opět mnohé staré názvy jako Svatý Kopeček, Kapucínská, Kateřinská, Blažejské náměstí. Změny

tedy prozatím skončily, samozřejmě nikoliv přírůstek nových ulic, pro něž bylo a je stále nutno hledat vhodné názvy.

Abecedně řazený přehled názvů ulic a náměstí na území města Olomouce k 1.1. 2009, komentáře o jejich významu a vývoji tvoří hlavní náplň knihy.

Psycholog v science fiction

Václav Durych (1930), syn Jaroslava Durycha, se dlouhou dobu, tj. už v éře, kdy autor *Paní Anežky Berkové* patřil k umělcům nežádoucím, pečlivě věnoval odkazu svého otce. Výsledkem jeho úsilí je samizdatová edice vši publicistiky Jaroslava Durycha a regulérně vydané *Vzpomínky na mého otce*. Vzpomínková kniha se sice opírá o memoárové práce tvůrce *Bloudění*, přesto však přináší řadu neznámých a objevných informací, zejména těch, jež se vztahují na spisovatelovo mimopražské prostředí. Vzpomínky vyšly roku 2001 a shodou okolností v témže roce publikoval Václav Durych práci značně odlišnou – novelu s kuriózním názvem *Ouřk*. Tato próza vedle satirických náběhů zahrnovala výraznější prvky fantastické literatury.

Žánru science fiction se Durych již zcela jednoznačně přidržel ve své poslední knize nazvané *Černé tečky*. Zmíněná publikace obsahuje dva prozaické texty. První, který dal knize zastřešující název, je souborem vědeckofantastických povídek; z tohoto okruhu vybočuje pouze vstupní próza, jež má realistický ráz. Druhý prozaický text, nesoucí titul *Orion se kamsi vytratil*, je rámcové vyprávění zahrnující sedm vložených povídek.

Žánrově se oba texty dosti liší, daleko výrazněji se však odlišují svým obsahem. První soubor, *Čer-*

Připojeny jsou plány městských částí a rejstříky – abecední a dále názvů ulic, patřících k jednotlivým čtvrtím.

-heve-

Lexikon olomouckých ulic/ Milan Tichák. Olomouc, Burian a Tichák 2009. 177 s.

né tečky, patří do kategorie ryzích sci-fi, jež mají převážně katastrofický charakter (autor v nich mimo jiné na sebe prozrazuje, že je vzděláním biolog). V druhém prozaickém textu je tomu poněkud jinak – ve fantastickém světě se odehrává toliko rámcující (základní) rovina, kdežto vyprávěné (vložené) příběhy se dějí v našem světě v nedávné minulosti nebo současnosti. Vložené příběhy rámcového vyprávění mají jedno společné téma, jímž je iluze a deziluze lásky. Václav Durych se v nich jeví jako citlivý psycholog, který dovede vytvořit příběh a postavu. Je proto také próza *Orion se kamsi vytratil* ze všech tří jeho beletristických pokusů prózou nejlepší. A v jistém smyslu také popírající jeho inklinaci k fantastickému žánru, poněvadž zmíněná próza napovídá, že spíše než science fiction je Durychovi bližší soudobý příběh psychologicky prokreslený.

Dvojice próz má ještě jednu zvláštnost, která nemá v současné vědeckofantastické literatuře obdoby – Václav Durych jako autor křesťanské orientace dává svým příběhům také teologický rozměr. Nad vším konáním jeho postav stojí jako poslední instance Bůh.

František Všeticka

Černé tečky / Václav Durych. Praha, Agite/Fra 2008, 366 s.

Vlastivědná revue Střední Morava vyjde letos jen jednou

V minulých dnech vyšlo 28. číslo vlastivědné revue Střední Morava. Od doby svého založení před 14 lety vychází dvakrát do roka a jejím vydavatelem a nakladatelem byla Memoria Olomouc s příspěvím Olomouckého kraje, měst na střední Moravě a dalších sponzorů. Hospodářská krize udělala vydavatelům čáru přes rozpočet, a tak již od minulého roku se po malých manévrech stalo vydavatelem Vlastivědné muzeum Olomouc a letos, kdy i VMO nenašlo prostředky, převzala po dohodě s Úřadem Olomouckého kraje starosti s vydáním Vědecká knihovna Olomouc. Téměř osmdesát tisíc, které vydání čísla stojí, pravděpodobně uhradí Olomoucký kraj, ale s tím, že půjde jen o ročenku. O dalším osudu vlastivědné revue se pravděpodobně rozhodne později. Věřme, že revue nezanikne úplně.

Tristní situace nekoresponduje s kvalitou revue. Ta je mnohem lepší, než signalizuje zájem o ni. I právě s obtížemi vydané 28. číslo stojí za přečtení. Autorsky se na jejím obsahu podílelo téměř dvacet autorů. Jde o známá jména olomouckých badatelů a publicistů: Josef Bieberle, Miloslav Čermák, Marie Dokoupilová, Jindřich Zdeněk Charouz, Jiří Karel, Vojtěch Kohoutek, Svatopluk Ordelt, Josef Maliva, Leoš Mlčák, Ladislav Smička, Rudolf Šimek, Jan Štěpán, Miloš Trapl, Jiří Vidlička, František Všetická, v roli recenzentů a komentátorů se uplatnila dalších desítky znalců.

Je nepochybné, že vlastivědná revue poskytuje prostor pro uložení čerstvé paměti kraji i pro

revokaci zapomínaného. Mnohé články jsou inspirativní a mohou se stát východiskem pro další bádání a publicistické projekty.

Členění revue je i tentokrát tradiční. V prvním bloku jsou publikovány studie. Ta úvodní je věnována zámku Janovice u Rýmařova, druhá olomouckým mědirytcům v letech 1690–1820 a další zkáze a znovuzrození kostela Narození Panny Marie v Tršicích.

V druhém bloku je publikováno osm kratších pojednání se specificky vymezeným zaměřením na určité téma, událost nebo objekt. Určité objevné mohou být marginálie o tajných službách na Olomoucku po roce 1945, sondy do života a díla slovesných umělců na Olomoucku v XIX. a XX. století nebo příspěvek k monografickému pojednání o Františku Sigmundovi.

V závěrečné části jsou obsažná jubilejní či posmrtné připomenutí či rozhovory. Jubilejní pozornost je věnována historikovi Josefu Bieberlemu, malíři a scénografovi Oldřichu Šimáčkovi, posmrtného ocenění se dočkal prof. RNDr. Stanislav Komenda, DrSc. a rozhovor byl natočen s knihovníkem Bohuslavem Smejkalem na téma bibliofilské hnutí a krásná kniha.

Vlastivědná revue je distribuována VKOL a zasloužila by si, aby se dostala co nejdříve a v co největším počtu mezi čtenáře. To by posílilo její naději, že ji krize alespoň jako ročenku nevymaže.

Bohumír Kolář

Vzorná knihovna v Potštátě

Ladislava Maršálková

V loňském roce jsme se poprvé přihlásili do soutěže Vesnice roku. Po návštěvě hodnotící komise jsme vůbec nečekali, že bychom mohli dostat nějaké ocenění. K našemu velkému překvapení nám bylo předáno ocenění za úsilí o obnovu památek a místních kulturních tradic. Velice nás to potěšilo a povzbudilo do další práce. O kulturní památky se staráme, jak jen to je možné. Získání finančních prostředků nebývá jednoduché, ale podařilo se opravit Morový sloup na náměstí, Hodinovou věž, kašna byla uvedena do původního stavu včetně tryskající vody. Nemalé úsilí stála obnova Potštátského zámku. V minulých letech se opravila fasáda a vydláždilo nádvoří. Loni se vyměnila okna celého zámku, letos dostává novou fasádu. Z toho je snad vidět, že ocenění za obnovu památek bylo zasloužené.

Letos jsme se opět přihlásili do soutěže Vesnice roku. Přípravě jsme věnovali maximální úsilí již při zpracování přihlášky, do níž jsme navíc uvedli rozpracované záměry a plány na zlepšení občanské vybavenosti, ale také kulturního vyžití v obci. Podali jsme také žádosti o dotace. Pro hodnotící komisi jsme připravili prezentaci zaměřenou na kulturní život v našem městě, protože si myslíme, že na tak malé městečko se toho u nás během roku pořádá hodně. Představili jsme všech 28 kulturních akcí konaných v roce 2008 – pomocí fotografií na nástěnkách, počítačové prezentace a doprovodného slova. V závěru jsme komisi pozvali do reprezentativních prostor zámku – do obřadní síně a místní knihovny, což zanechalo velmi příznivý dojem. Pochlubili jsme se, že se nám podařilo získat dotaci na počítač s programem Clavius od Ministerstva kultury ČR. Vyprávěli jsme

o mikulášské tombole a nadílce. Jak se starosta na ulici divil, k čemu nesu z domu do knihovny dvě čerstvě pečené bábovky. Chutnaly, museli jsme děti brzdit, aby něco zbylo i na ty, co přijdou později. Ukázali jsme komisi fotky z besed pro děti z mateřské školy a žáky základní školy. Vítejte prvňáčky, pořádáme zábavná odpoledne s hraním her jako pexeso, člověče nezlob se, skládání puzzle a jiných. Spolupracujeme se školou, aby u nás mohly děti už druhým rokem trávit Noc s Andersenem. Snažíme se, aby se v knihovně jen nepůjčovaly knihy, ale aby knihovna byla místem, kde se děti a ostatní čtenáři i občané rádi setkávají a rádi se sem vracejí.

V pátek 24. července 2009 byla naše snaha při slavnostním vyhlášení výsledků soutěže *Věsnice*

roku 2009 Olomouckého kraje zúročena. K naší veliké radosti jsme obdrželi zvláštní finanční ocenění 50 000 Kč a diplom za vzorné vedení knihovny. Odměna za dosavadní práci nás i motivuje k další činnosti, která bude posuzována v celostátním kole.

Není to poprvé, co Místní knihovna v Potštátě získala ocenění, dokonce můžeme mluvit o tradici cen od vzniku v roce 1945 – v letech 1962, 1963, 1985 a 1990. Naše práce má tedy výbornou tradici, na kterou navazujeme. Samozřejmě věříme, že kvalitu naší knihovny a snahy knihovníků oceňují především návštěvníci a čtenáři, uznání ze strany odborníků je pro nás však velkým impulsem do budoucna.

Čtete Čapka on-line

Potřebujete si něco ověřit ve svém milovaném Čapkovi? Hledáte citaci? Nemají požadovanou školní četbu ve Vaší knihovně? Nevadí. Dnes máme Karla Čapka v digitální podobě. Městské knihovně v Praze se podařilo rok poté, co vypršela autorská práva k dílu Karla Čapka, umožnit na svých stránkách www.mlp.cz/karelcapek/ každému zájemci (nejen registrovanému čtenáři) přístup k tomuto autorovi.

Stránka nabízí 53 titulů – původních děl Karla Čapka. Jedná se o jeho beletristické a dramatické počiny, tvorbu pro děti, překlady, korespondenci a žurnalistickou tvorbu, jak byla zkompletována pro souborné vydání. Díky ochotě držitelů autorových práv k dílu Josefa Čapka zde najdete i spo-

lečná díla Karla a Josefa. Na stránce také objevíte životopis autora, zajímavosti z jeho života i jeho tvorby, filmové ukázky či pozvánku do knihovny k půjčení knihy papírové.

Všechny texty jsou dostupné v několika formátech vhodných pro čtení na počítačových monitorech nebo pro tisk, nechybí ani „mobilní“ formáty pro čtečky typu PDA nebo iPod.

Tento nápad Městské knihovny v Praze byl dne 8. 10. 2009 oceněn v Zrcadlové kapli pražského Klementina udělením ceny Ministerstva kultury ČR za informační počín roku 2009. Porota ocenila především popularizaci této osobnosti české kultury 20. století a podporu četby a čtenářství zejména ve vztahu k mladé generaci.

Lenka Prucková

Knihovna roku 2009

Knihovnou roku 2009 v kategorii „základní knihovna“ se stala Obecní knihovna v Protivanově z Olomouckého kraje, vedená paní Annou Doukoupilovou. Knihovna, výhodně umístěná v nové, bezbariérové budově ve středu obce, je jejím přirozeným kulturním, informačním a především komunitním centrem. Svědčí o tom mimo jiné mimořádný počet registrovaných čtenářů (přes 25% obyvatel). Zcela ojedinělá je provozní doba knihovny, která vysoce přesahuje běžný standard mnohem větších obcí a měst. Umožňuje knihovně být přívětivým, kulturním, informačním i fyzickým

přístřeším pro dojíždějící žáky, obyvatele blízkých obcí a turisty. Knihovna připravuje obecní zpravodaj, pořádá ročně desítky akcí pro děti i dospělé; často se zaměřují na lokální historii, tradice a uchování specifického místního nářečí. Nezanedbatelné jsou i vzdělávací aktivity. Pro knihovnu je charakteristická široká spolupráce s organizacemi a spolky v obci i okolí i podpora obce. Více se zatím o knihovně dozvíte na adrese www.knihovnaprotivanov.er.cz.

V příštím čísle se dočtete o činnosti a historii protivanovské knihovny mnohem podrobněji.

Československé stopy na Podkarpatské Rusi

V lednu 2010 bude ve Vědecké knihovně v Olomouci výstava, připomínající rodové kořeny Čechů, kteří dosud žijí a vzpomínají na Podkarpatské Rusi. Přátelský, ba až vděčný vztah českých obyvatel v někdejší nejvýchodnější části Československa je asi dobře známý. Češi v období 1. republiky vykonali v této zemi mnoho dobrého – přicházeli jako učitelé, kněží, policisté, úředníci. V Užhoro-

du dodnes pečlivě opatrují pomníky významných Čechů a samozřejmě prezidenta T. G. Masaryka.

Ivan Latko, předseda Klubu T. G. Masaryka, a Olga Buksarová, předsedkyně Užhorodské společnosti české kultury J.A.Komenského, ve spolupráci s Vědeckou knihovnou v Olomouci připravují výstavu publikací (vesměs reprintů), pohlednic a jedinečných kalendářů.

Nový KROK

Vážení čtenáři, vážíme si Vaší přízně a zájmu o náš časopis. V roce 2010 chystáme výrazně kvalitnější typografické zpracování s pomocí nové technologie. Rovněž profil časopisu se rozšíří a pojme rozmanité oblasti kultury a kulturu v nejširším smyslu, tedy ve smyslu lidské civilizace a kultivace. Namísto dosavadní snahy držet se v oblasti mluveného a psaného slova se nový KROK vypraví častěji do světa hudby, výtvarných a dramatických umění, kreativní výchovy dětí i dospělých, sociologických a filozofických témat. Širší profilaci promítneme do podnázu – zkratka KROK bude znamenat Kulturní revue Olomouckého kraje namísto dosavadní Knihovnické revue.

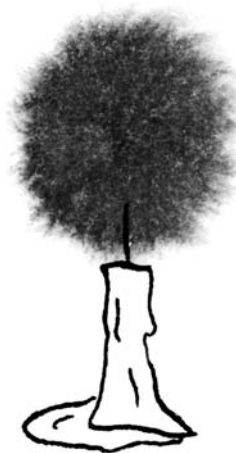
Změna bude i v distribuci časopisu – po 6 letech rozesílání zdarma zavedeme prodejní cenu 20 Kč (vzhledem ke skutečné ceně 1 výtisku je to poplatek symbolický). Koupit KROK bude možné nejen ve Vědecké knihovně, ale i v knihkupectví

Studentcentrum, Kosmas, Tycho a Fontána v Olomouci. Pro zájemce zavedeme možnost předplatného 80 Kč na rok.

Podrobnější informace si přečtete na zde přiloženém lístku nebo od 1. ledna 2010 na stránkách Vědecké knihovny www.vkol.cz/cs, kde bude i odkaz na objednávku předplatného.

Doufáme ve Vaši stálou přízeň a těšíme se v příštím roce na setkání nad stránkami KROKu – Kulturní revue Olomouckého kraje.

Redakce KROKu

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

LEDEN

Ančík, Zdena – básník; novinář; prozaik

* 10. 01. 1900 Kunovice, okr. Uherské Hradiště

† 17. 09. 1972 Praha

Místa působení: Březolupy, okr. Uherské Hradiště

Pozn.: autor humoristických próz; práce v časopise Trn, Dikobraz, soudnickář Rudého práva; věnoval se jako editor dílu Jaroslava Haška

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [1.]

A. Praha 2004; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Bartoň, Josef Bernard – spisovatel; překladatel

* 04. 01. 1920 Mořkov, okr. Nový Jičín

† 11. 10. 2000 Olomouc

Místa působení: Olomouc; Mořkov, okr. Nový Jičín;

Fulnek, okr. Nový Jičín; Odry, okr. Nový Jičín;

Spálov, okr. Nový Jičín; Kroměříž

Pozn.: napsal a přeložil několik knih s řádovou a duchovní tematikou

Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001.

Bělohlávek, Václav – básník; dramatik; knihovník; prozaik; redaktor

* 09. 01. 1870 Úhrov, okr. Havlíčkův Brod

† 01. 05. 1967 Senohraby, okr. Praha-východ

Místa působení: Hodonice, okr. Znojmo; Hradiště, okr. Znojmo

Pozn.: řádový knihovník; katolický básník; redigoval řádový časopis Od Karlova mostu

Literatura: Biografický slovník českých zemí.

[3.] Bas-Bend. Praha 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Bílovský, Oldřich – historik; publicista; redaktor

* 06. 01. 1940 Uhřetice, okr. Hodonín

Pozn.: autor fejetonů, dokumentů, úvah, reportáží; historik protifašistického odboje na moravsko-slovenském pomezí

Literatura: Vlach, J.: Co dalo Ždánicko krajové i národní kultuře. Brno 1994.

Bochořák, Klement – básník; knihovník; prozaik; překladatel

* 18. 01. 1910 Kunštát, okr. Blansko

† 08. 1981 Brno

Místa působení: Brno; Kunštát, okr. Blansko

Pozn.: autor próz a veršů pro děti; překládal z němčiny; od roku 1945 pracoval v knihovnách; básník katolické orientace

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [6.]

Boh-Bož. Praha 2007; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Burian, Karel – operní pěvec; překladatel

* 12. 01. 1870 Rousínov, okr. Rakovník

† 25. 09. 1924 Senomaty, okr. Rakovník

Místa působení: Brno

Pozn.: světový pěvec; v letech 1906–13 člen Metropolitan opery v New Yorku; v letech 1912–13 člen vídeňské Dvorní opery

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [8.] Brun-By. Praha 2007; Postavy brněnského jeviště. 2. Brno 1989; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 1. A–K. Brno 1998.

Černík, Josef – houslista; hudební teoretik; sběratel lidových písní; skladatel; spisovatel

* 24. 01. 1880 Staříč, okr. Frýdek-Místek

† 24. 11. 1969 Brno

Místa působení: Brno; Nezdenice, okr. Uherské Hradiště

Oblast působení: Lašsko; Slezsko; jihovýchodní Morava

Pozn.: soukromá studia u V. Nováka v Praze; žák a spolupracovník L. Janáčka; řada skladeb na texty P. Bezruče; odborné články v časopisech Hudební výchova, Pedagogické rozhledy, Dílna lidskosti, Listy hudební matice, Komenský...

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 11. Ostrava 1998; Těšínsko, 1973, č. 2.; Opus musicum, 1, 1969, č. 10; Mikulcová, M. – Graclík, M.: Kulturní toulky Valašskem. Frýdek-Místek 2001.

Černochová, Josefina – vydavatelka

* 29. 01. 1840 Podolí, okr. Uherské Hradiště

† 03. 01. 1902 Černotín, okr. Přerov

Místa působení: Olomouc

Pozn.: významná osobnost olomouckého kulturního života

Literatura: Olomoucké hřbitovy a kolumbária. Olomouc 2001.

Fučík, Bedřich – editor; literární kritik; překladatel

* 04. 01. 1900 Čáslavice, okr. Třebíč

† 02. 07. 1984 Praha

Pozn.: ředitel nakladatelství Melantrich; šéfredaktor nakladatelství Vyšehrad a Universum; překládal z němčiny a angličtiny

Literatura: Göbl, L.: Osobnosti Vysočiny. 1. Pelhřimov 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Gorlová, Anežka – knihovnice; prozaička; sběratelka a upravovatelka lidových písní; tvůrkyně uměleckých výšivek a předmětů

* 05. 01. 1910 Boršice u Blatnice, okr. Uherské Hradiště

† 14. 03. 1993

Místa působení: Boršice u Blatnice, okr. Uherské Hradiště; Olomouc; Slavičín, okr. Zlín; Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Oblast působení: Slovácko

Pozn.: vztah díla ke Slovácku

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Grabacký, Jindřich – prozaik

* 24. 01. 1950 Ostrava

Místa působení: Ostrava

Literatura: Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava 1985; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Hikl, Jan – spisovatel

* 28. 01. 1860 Bělá u Jevíčka, okr. Svitavy

† 02. 02. 1944 Holešov, okr. Kroměříž

Místa působení: Holešov, okr. Kroměříž; Kostelec u Holešova, okr. Kroměříž

Pozn.: kooperátor a farář; autor knih s náboženskou tematikou

Literatura: Kdy zemřeli...? 1963–1966. Praha 1966.

Hlobil, Jaroslav – spisovatel

* 09. 01. 1880 Tištín, okr. Prostějov

† 11. 10. 1947 Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Místa působení: Uherský Brod, okr. Uherské Hradiště

Pozn.: autor knih s náboženskou tematikou

Literatura: Kdy zemřeli...? 1937–1962. Praha 1962.

Husek, Jožka – básník; prozaik

* 22. 01. 1920 Prušánky, okr. Hodonín

Místa působení: Zlín

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000; Zlínský deník, 21.6.2008.

Chalupa, Dalibor – básník; divadelní kritik; literární kritik; rozhlasový pracovník

* 27. 01. 1900 Letovice, okr. Blansko

† 16. 06. 1983 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: od roku 1945 v Čs. rozhlase Praha; systematicky budoval archiv zvukových záznamů životních rolí významných českých herců; autor teoretických studií o rozhlasové hře

Literatura: Štěrbová, A. – Lazorčáková, T.: Umělecké osobnosti brněnského rozhlasu. Olomouc 2001; Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Chvatík, Květoslav – estetik; literární historik; literární kritik; literární teoretik

* 19. 01. 1930 Bystřice pod Hostýnem, okr. Kroměříž

Pozn.: od roku 1980 v Německu; zabývá se dějinami české estetiky, moderní českou literaturou, pražským strukturalismem aj.; příspěvky v Tvaru

Literatura: Kdo je kdo v Československu. 1. A–J. Praha 1969; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Československý biografický slovník. Praha 1992.

Jírko, Miloš – básník; knihovník; prozaik; překladatel; redaktor; publicista

* 20. 01. 1900 Nemetice, okr. Vsetín

† 24. 06. 1961 Praha

Pozn.: působil v Ústřední knihovně hl. města Prahy; byl redaktorem Českého slova; překládal z němčiny

Literatura: Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 6. Ostrava 1996; Slavík, B.: Písemnic-

tví na moravském Valašsku. Olomouc 1947; Slovník českých spisovatelů. Praha 1964; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Kálal, Karel – kulturně-osvětový pracovník; prozaik

* 09. 01. 1860 Rakov, okr. Písek

† 04. 08. 1930 Praha

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín; Stará Bělá, okr. Ostrava; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: popularizoval znalosti o Slovensku a propagoval česko-slovenskou vzájemnost; působil v Praze, Písku, Banské Bystrici; spolupracovník řady pedagogických časopisů

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Kratochvíl, Jiří – knihovník; prozaik; rozhlasový redaktor

* 04. 01. 1940 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: publikoval povídky a eseje v časopisech Plamen, Host do domu, Sešity pro mladou literaturu; připravoval rozhlasová literární pásma; v 70.–80. letech přispíval do samizdatových a exilových periodik; řadí se k nejpozoruhodnějším českým beletristům konce 20. století

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Navrátil, Jan Sarkander – básník; dramatik; spisovatel; překladatel

* 05. 01. 1840 Grygov, okr. Olomouc

† 17. 01. 1899 Rajhrad, okr. Brno-venkov

Místa působení: Olomouc

Literatura: Osobnosti střední Moravy 1999. Olomouc 1998.

Plachý, Vladimír – kronikář

* 01. 01. 1920 Orlová-Lazy, okr. Karviná

† 23. 10. 1985 Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Místa působení: Frenštát pod Radhoštěm, okr. Nový Jičín

Pozn.: podílel se na kulturním dění města; v letech 1974–83 byl kronikářem města

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Ritter, Petr – filmový scenárista; prozaik

* 20. 01. 1950 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Pozn.: autor prací převážně inspirovaných advokátní praxí

Literatura: Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století. 5000 biografických hesel nejvýznamnějších osobností. Praha 1998; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Slavětínský, Milan – spisovatel; publicista

* 20. 01. 1930 Velký Týnec, okr. Olomouc

† 16. 12. 2001

Místa působení: Bohumín, okr. Karviná; Přerov; Prostějov; Olomouc

Pozn.: přispíval do vlastivědného tisku Prostějovska; zabýval se dějinami lékařství; autor humorných historek z medicínského prostředí

Literatura: Čtení o Velkém Týnci. Velký Týnec 2007.

Uličná, Ludmila – prozaička; překladatelka

* 12. 01. 1920 Ostrava

† 12. 07. 1997

Místa působení: Brno

Pozn.: autorka cestopisných reportáží

Literatura: Kdo je kdo v České republice. 1994–1995. Praha 1994; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Velemínský, Karel – překladatel; publicista; filolog

* 17. 01. 1880 Mysletín, okr. Pelhřimov

† 15. 11. 1934 Praha

Místa působení: Ostrava

Pozn.: překládal z ruštiny; věnoval se dějinám české literatury, později dílu a osobnosti L. N. Tolstého

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada. 3 (15). Ostrava 2002.

Vlček, Jaroslav – literární teoretik; literární historik; překladatel

* 22. 01. 1860 Banská Bystrica (Slovensko)

† 21. 01. 1930 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: zabýval se českou a slovenskou literaturou; byl profesorem na UK v Praze

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004.

ÚNOR

Balcárek, Aleš – básník; publicista

* 21. 02. 1840 Šumvald, okr. Olomouc

† 01. 05. 1862 Praha

Pozn.: vztah díla k Moravě; působil ve Vídni a v Praze; psal vlasteneckou poezii

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 8. Ostrava 1997; Biografický slovník českých zemí. [2.] B–Bař. Praha 2005; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Beneš-Šumavský, Václav – novinář; překladatel; prozaik

* 16. 02. 1850 Plzeň

† 26. 04. 1934 Poděbrady, okr. Nymburk

Místa působení: Brno

Pozn.: redaktorem pražského deníku Čech, brněnského deníku Moravská Orlice, Národní politiky, Hlasu národa; autor humoresek, povídek, románů; překlady z francouzštiny, ruštiny, polštiny

Literatura: Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985.

Březina, Jan – překladatel; filosof

* 25. 02. 1930 Milkov, okr. Prostějov

† 08. 07. 1994 Šternberk, okr. Olomouc

Místa působení: Olomouc; Uničov, okr. Olomouc; Šternberk, okr. Olomouc

Pozn.: autor překladů Nietzscheho, Lyotarda, Lacana; zabýval se zejména fenomenologií a filosofií Jana Patočky

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [8.] Brun-By. Praha 2007; Uničovský zpravodaj, 10.8.1994; Slovník českých filozofů. Brno 1998.

Čapek-Chod, Karel Matěj – dramatik; prozaik; redaktor

* 21. 02. 1860 Domažlice

† 03. 11. 1927 Praha

Místa působení: Olomouc

Pozn.: povídkář, romanopisec; představitel realismu a naturalismu

Literatura: Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Čeští spisovatelé 19. a počátku 20. století. Praha 1973; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Fleischer, Antonín – publicista; spisovatel

* 17. 02. 1850 Rovečné, okr. Žďár nad Sázavou

† 22. 10. 1934 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: jako entomolog byl znám po celé Evropě, publikoval řadu odborných studií v časopisech a samostatně; jeden rod brouků nese jeho jméno – Fleischerella

Literatura: Navrátil, M.: Almanach českých lékařů. Praha 1913; Bystřicko, 1991, únor; Matou-

šek, M.: Malý biografický slovník československých lékařů. Praha 1964.

Kříž, František V. – prozaik

* 26. 02. 1900 Viničné Šumice, okr. Brno

† 24. 12. 1982 Brno

Místa působení: Brno

Pozn.: autor lyrizované prózy, esejista a romanopisec

Literatura: Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 2/II. K–L. Praha 1993.

Lotar, Petr – herec; dramatik; publicista

* 12. 02. 1910 Praha

† 12. 07. 1986 Ennetbaden (Švýcarsko)

Místa působení: Ostrava

Pozn.: působil v Městském divadle na Královských Vinohradech v Praze; od roku 1939 v exilu

Literatura: Fikejz, M.: Český film. Herci a herečky. 2. L–Ř. Praha 2007.

Pablasek, Matthias – archivář; knihovník; spisovatel

* 24. 02. 1810 Modřice, okr. Brno-venkov

† 05. 09. 1883 Gablitz (Rakousko)

Literatura: Hoffmannová, J. – Pražáková, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000.

Sicha, Karel – spisovatel

* 29. 02. 1900 Úsobrno, okr. Blansko

† 16. 04. 1968 Eggenberger (Rakousko)

Místa působení: Prostějov; Vsetín

Pozn.: psal náboženská a historická díla

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Sivek, Alois – folklorista; literární historik; literární kritik

* 10. 02. 1920 Havířov-Dolní Suchá, okr. Karviná
† 10. 1971

Místa působení: Dolní Suchá, okr. Karviná; Olomouc; Opava; Ostrava

Pozn.: ve vědeckých pracích se zabýval lidovou slovesností; podílel se na vydávání ostravského měsíčníku Červený květ; byl členem ediční rady nakladatelství Profil; jako literární kritik sledoval nově vznikající díla na Ostravsku

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 1. Opava – Ostrava 1993; Šuleř, O.: Laskavé podobizny. Ostrava 2005; Slezský sborník, 70, 1972, č. 1; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 3. Opava 1979; Zakladatelé a pokračovatelé. Olomouc 1996; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001.

Špatný, Jan – autor literatury faktu

* 13. 02. 1950 Brno

† 2001

Místa působení: Brno; Slavkov u Brna, okr. Vyškov

Pozn.: psal příspěvky do sborníků a periodického tisku; spolupráce s rozhlasem, televizí; člen Vojenského a špitálního řádu rytířů sv. Lazara Jerusalemského

Literatura: Slovník klubu autorů literatury faktu. Praha 1996; Slovník klubů českých a slovenských autorů literatury faktu. Praha 2003.

Štuka, Ivo – básník; prozaik; překladatel; redaktor

* 10. 02. 1930 Brno

† 10.12.2007 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: redaktor časopisu Voják, Plamen, Signál; autor dětské literatury; po roce 1969 bez zaměstnání, anonymní překlady; od roku 1974 zaměstnán v tiskárně; překládal francouzské šansony a texty pro českou zpívanou poesii

Literatura: Současní čeští spisovatelé knih pro děti a mládež. [1]. Praha 2003; Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Doplnky ke slovníku Čeští spisovatelé pro děti a mládež. Zlatý máj, 34, 1990, č. 6; Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století. 5000 biografických hesel nejvýznamnějších osobností. Praha 1998; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999; Region. Krnovské noviny, 8.1.2008.

Trávníček, Jiří – literární vědec

* 09. 02. 1960 Vyškov

Pozn.: vysokoškolský pedagog; člen redakčních rad časopisů Rok, Iniciály, Tvar

Literatura: Kdo je kdo v České republice na přelomu 20. století. 5000 biografických hesel nejvýznamnějších osobností. Praha 1998; Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 2. N–Ž. Praha 1991.

Vavrečka, Hugo – novinář; překladatel; prozaik

* 22. 02. 1880 Ostrava

† 09. 08. 1952 Brno

Místa působení: Brno; Zlín

Pozn.: autor četných povídek, fejetonů, humoresek a črt; některá díla jsou psána ve variantě slezského nářečí; přispíval do revue Čas

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 5. Opava – Ostrava 1996; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Vencovský, Eduard – publicista

* 14. 02. 1900 Prostějov

† 07. 03. 1991 Polička, okr. Svitavy

Pozn.: jeho všestranná kulturní činnost je trvale spojena s městem Polička, kde žil a působil nepřetržitě 65 let; byl starostou Poličky v letech 1938–1941; publikoval vzpomínky na Jiřího Wolkera

Literatura: Zpravodaj Muzea Prostějovska, 1991, č. 2.

Wintersteiner, Marianne – prozaička; básnička

* 20. 02. 1920 Šumperk, okr. Šumperk

† 02. 11. 2003 Zwiesel (Německo)

Pozn.: psala německy; v počátcích své spisovatelské dráhy jí byl patronem Hans Fallada; největší část její tvorby tvoří biografické romány o ženách; děj některých románů se odehrává na severní Moravě

Literatura: Filip, Z.: Kdo byl kdo. 200 osobností z historie Šumperka. Štítý 2008; Kulturní život Šumperka, 45, 2003, prosinec.

Zedlitz, Joseph Christian von – básník; dramatik

* 28. 02. 1790 Javorník-Jánský Vrch, okr. Jeseník

† 16. 03. 1862 Vídeň (Rakousko)

Pozn.: z finančních důvodů se věnoval i žurnalistice, psal politické komentáře do časopisu Augsburger Allgemeine Zeitung

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 12. Ostrava 1999.

BŘEZEN

Adámek, Karel – kulturně-osvětový pracovník;

publicista; prozaik; překladatel; redaktor

* 13. 03. 1840 Hlinsko, okr. Chrudim

† 11. 01. 1918 Hlinsko, okr. Chrudim

Místa působení: Opava

Oblast působení: Slezsko

Pozn.: od roku 1857 na Moravě; vztah díla ke Slezsku; stál u kolébky Muzea okresu hlineckého; autor prací hospodářských, politických, historických, beletristických

Literatura: Sklenář, K.: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů a jejich spolupracovníků z příbuzných oborů. Praha 2005; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Baše, Josef – básník

* 31. 03. 1850 Jílovice, okr. Rychnov nad Kněžnou

† 10. 01. 1899 Hradec Králové

Místa působení: Valašské Meziříčí

Pozn.: vydal tři knihy veršů a publikoval i časopi-secky; patřil k evangelickým básníkům

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [3.] Bas–Bend. Praha 2005; Slovník osobností kul-

turního a společenského života Valašska 2000.
Valašské Meziříčí 2000.

Bílek, Petr – literární kritik; redaktor

* 05. 03. 1950 Vyškov

Pozn.: zástupce šéfredaktora čas. Týdeník Televize, šéfredaktor týdeníku Reflex; autor encyklopedických příruček

Literatura: Kdo je kdo. 91/92. Česká republika. Federální orgány ČSFR. 1. A–M. Praha 1991; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999; Kdo je kdo. Osobnosti české současnosti. 5000 životopisů. Praha 2005.

Břeněk, Otýn – novinář; prozaik

* 23. 03. 1870 Vanovice, okr. Blansko

† 28. 01. 1926 Brno

Místa působení: Boskovice, okr. Blansko; Brno; Jihlava

Pozn.: autor realistických povídek a črt z prostředí Malé Hané na začátku 20. století; krátký čas po válce pracoval ve vídeňské odbočce ČTK

Literatura: Biografický slovník českých zemí. [8.] Brun–By. Praha 2007; Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 1. A–G. Praha 1985; Slavík, B.: Hanácké písemnictví. Olomouc 1940.

Březinová, Miluše – básnířka; spisovatelka; výtvarnice

* 29. 03. 1930 Olomouc

Místa působení: Olomouc

Literatura: Machala, L.: Průvodce po nových jménech české poezie a prózy 1990–1995. Olomouc 1996; Všetická, F.: Olomouc literární. Olomouc 2002.

Filip, Ota – prozaik; publicista

* 09. 03. 1930 Slezská Ostrava, okr. Ostrava

Místa působení: Kopřivnice, okr. Nový Jičín; Ostrava

Pozn.: publikoval v mnoha časopisech; roku 1970 odsouzen za podvracení republiky; v roce 1974 se vystěhoval do Německa

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 1. A–J. Praha 1999.

Javořícká, Vlasta – prozaička

* 25. 03. 1890 Studená, okr. Jindřichův Hradec

† 01. 08. 1979 Studená, okr. Jindřichův Hradec

Místa působení: Tišnov, okr. Brno-venkov

Pozn.: úspěšná lidová autorka sentimentálních románů a knih pro děti a mládež; po roce 1948 přišly její knihy na index; jako místo úmrtí uváděn též Velký Újezd (okr. Třebíč?)

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982.

Kulda, Beneš Method – básník; folklorista; prozaik; překladatel; publicista

* 16. 03. 1820 Ivančice, okr. Brno-venkov

† 06. 05. 1903 Praha

Místa působení: Brno; Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín

Pozn.: zaznamenal a vydal pohádky a pověsti z Rožnovska; působil v Chlumu u Sedlčan,

v Praze; přispíval do časopisů Hlas Jednoty katolické, Česká včela, Vídeňský týdeník, Pražské noviny aj.

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 2. Opava – Ostrava 1994; Šuleř, O.: Laskavé medailony. Ostrava 2007; Beneš, J.: Ač zemřeli ještě mluví. Praha 1964; Valašsko, 3, 1954, č. 1–4; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999.

Kundera, Ludvík – básník; dramatik; editor; literární teoretik; novinář; prozaik; překladatel
* 22. 03. 1920 Brno

Místa působení: Brno; Kunštát, okr. Blansko
Pozn.: od roku 1991 externí přednášky na vysokých školách v Brně a Olomouci; spolupráce s brněnským rozhlasem

Literatura: Štěrbová, A. – Lazorčáková, T.: Umělecké osobnosti brněnského rozhlasu. Olomouc 2001; Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 1. A–L. Praha 1995; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999.

Loriš, Jan – básník; dramatik; kulturně-osvětový pracovník; filolog

* 06. 03. 1860 Morávka, okr. Frýdek-Místek

† 14. 01. 1920 Praha

Místa působení: Morávka, okr. Frýdek-Místek
Pozn.: zprvu vychovatel u barona Šlika, pak středoškolský profesor; od roku 1903 působil v Praze; studium hornoostravského dialektu

Literatura: Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 11. Ostrava 1998; Ficek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 1. Opava 1972.

Man, Lubomír – prozaik

* 23. 03. 1930 Záblatí, okr. Karviná

Místa působení: Karviná; Opava; Ostrava

Pozn.: autor literatury pro mládež se sportovní tematikou

Literatura: Nakladatelství Profil v Ostravě představuje své autory. Ostrava 1986; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945–2000). Olomouc 2001; Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Mikulášek, Miroslav – literární historik; literární teoretik; překladatel

* 14. 03. 1930 Rosice, okr. Brno-venkov

Místa působení: Brno; Opava; Ostrava

Pozn.: rusista; odborný zájem o vývoj ruské a sovětské literatury; v letech 1995–99 profesorem Slezské univerzity v Opavě; působení na Ostravské univerzitě

Literatura: Československé práce o jazyce, dějinách a kultuře slovanských národů od r. 1760. Biograficko – bibliografický slovník. Praha 1972.

Musálková, Zuzana – básnířka; prozaička

* 09. 03. 1980 Opava

Pozn.: v letech 2003–2005 spolupracovala s Radem Akropolis

Literatura: Almanach 2006. Míň než všechno neberu. Kravaře 2006.

Novák, Arne – filolog; literární historik; literární kritik; redaktor

* 02. 03. 1880 Litomyšl, okr. Svitavy

† 26. 11. 1939 Polička, okr. Svitavy

Místa působení: Brno

Pozn.: rektor Masarykovy university v Brně v letech 1937–39; redaktor literární části Ottova slovníku naučného; od roku 1921 do své smrti kmenový literární kritik a vedoucí kulturní rubriky Lidových novin

Literatura: Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 1. Praha 2007; Šlechtová, A. – Levora, J.: Členové České akademie věd a umění 1890–1952. Praha 2004; Duha, 3, 1989, č. 3; Pedagogická encyklopedie. 2. Praha 1939; Pražák, A.: Arne Novák. Praha 1940; Československý biografický slovník. Praha 1992; Chmel, Z.: Galerie brněnských osobností. 2. K–P. Brno 1999; Český biografický slovník XX. století. 2. K–P. Praha 1999; Čeští spisovatelé 20. století. Praha 1985.

Rollerová, Věra Marie – redaktorka; prozaička

* 27. 03. 1940 Zlín

Pozn.: působení v Kanadě; pracovala jako redaktorka exilového časopisu Nový domov

Literatura: Almanach českých novinářů 1989–2008. Praha 2008; Mejstřík, J.: Češi ve světě 1918–2000. Praha 2000.

Sobotík, Milan – knihovník; redaktor; spisovatel

* 21. 03. 1940 Zlín

Místa působení: Opava; Ostrava

Pozn.: povídky se sci-fi tématikou často publikuje časopisecky; píše též rozhlasové hry pro mládež

Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995.

Srda, Józef Ludvik – prozaik

* 27. 03. 1920 Police, okr. Šumperk

† 13. 02. 2002

Místa působení: Olomouc

Pozn.: vydal dvě knihy povídek a příběhů v zá-
břežské hanáčtině

Literatura: Severní Morava. Sv. 83. Šumperk 2002; Živa, 50, 2002, č. 3.

Šimečka, Milan – filosof; literární kritik; prozaik

* 06. 03. 1930 Nový Bohumín, okr. Karviná

† 24. 09. 1990 Praha

Místa působení: Brno

Pozn.: působil na Vysoké škole múzických umění a univerzitě v Bratislavě; autor samizdatové literatury; signatář Charty 77

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Vacke, Vojtěch – dramatik; filmový scenárista; prozaik; divadelní dramaturg

* 18. 03. 1940 Nezabudice

† 25. 03. 1991

Místa působení: Uherské Hradiště

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989.

Václav, Erich – prozaik

* 29. 03. 1930 Orlová, okr. Karviná

Pozn.: autor cestopisů z Afriky a Asie; odborník na tropické lesnictví; ředitel projektů OSN ve Vietnamu

Literatura: Slovník české literatury 1970–1981. Praha 1985.

Wolker, Jiří – básník; divadelní kritik; literární kritik; prozaik; překladatel

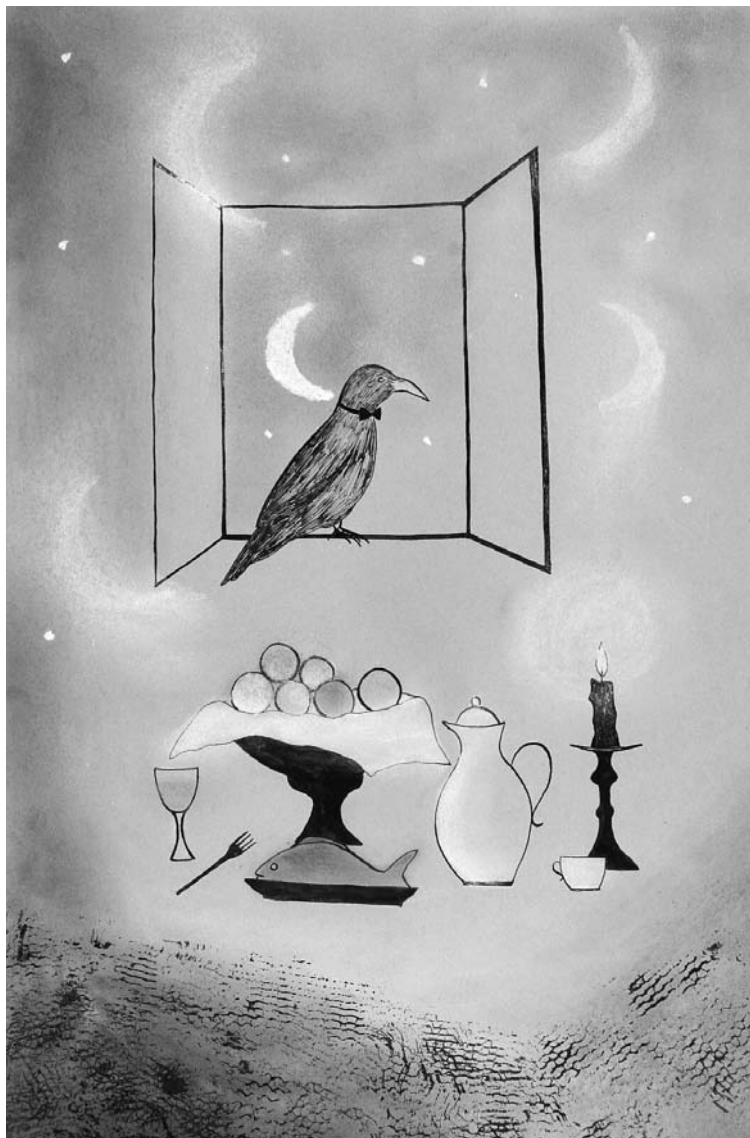
* 29. 03. 1900 Prostějov

† 03. 01. 1924 Prostějov

Místa působení: Prostějov

Pozn.: jeho poezie vyrůstala z atmosféry prvních let po 1. světové válce, odrážela hluboký prožitek soudobých sociálních problémů; vytváří osobitý styl sociální balady; časopisecky publikoval povídky a pohádky
Literatura: Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století. Praha 1994; Soldan, F.: Jiří Wolker. Praha 1975; Vlašín, Š.: Jiří Wolker. Praha 1980; Český biografický slovník XX. století. 3. Q–Ž. Praha 1999.

Pozvání na večeři

ARCIDIECÉZNÍ MUZEUM OLOMOUČ

Arcidiecézní muzeum Olomouc bylo založeno roku 1998 jako společný projekt římskokatolické církve a českého státu s cílem ustavit profesionální odbornou instituci, která bude zkoumat, uchovávat a prezentovat památky duchovní výtvarné kultury církevního původu z historického území olomoucké arcidiecéze. Na základě této dohody byla v krátké době rozvinuta široká spolupráce mezi Arcibiskupstvím olomouckým, které poskytlo nové organizaci historickou budovu olomouckého kapitulního děkanství a větší díl vystavených předmětů, a Muzeem umění Olomouc, které převzalo péči o památkovou rekonstrukci objektu, odbornou správu a restaurování sbírek a přípravu expozice.

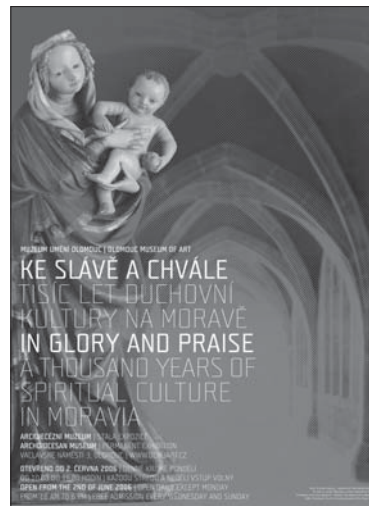
Vznik Arcidiecézního muzea významně souvisí s historickou návštěvou Jana Pavla II. v Olomouci v roce 1995, kdy papež opakovaně vyzýval k jeho založení. K myšlence arcidiecézního muzea vede nejen kontinuita duchovní tradice, sahající až k velkomoravskému období, ale také nepřerušovaná linie uměleckého sběratelství a osvětlené podpory výtvarné kultury ze strany olomouckých biskupů a arcibiskupů. Umístění muzea v okrsku bývalého úředního olomouckého Přemyslovského hradu na Svatováclavském návrší plně odpovídá jak dějinnému významu, tak duchovnímu charakteru místa, které je už od roku 1141 sídlem biskupského kostela moravských metropolitů.

Olomoucké Arcidiecézní muzeum představuje v českých zemích ojedinelou instituci. Památky vystavené v jeho stálé expozici, jsou získávány převážně od církevních zapůjčitelů, ale stejně tak pocházejí i ze sbírek regionálních a celostátních muzeí a galerií. Nemalý počet z nich má původ přímo v majetku Olomouckého arcibiskupství a samotného Muzea umění Olomouc. Jejich souhrn je výběrem toho nejhodnotnějšího a nejvýznamnějšího z dochovaného uměleckého bohatství Moravy, utvářeného v průběhu více než tisíce let. Soustředění doposud rozptýlených církevních památek v Arcidiecézním muzeu umožňuje nejen jejich zabezpečení, ale především soustavné studium a vědeckou prezentaci.

Stálou expozici Arcidiecézního muzea v Olomouci s názvem „*Ke chvále a slávě – Tisíc let duchovní kultury na Moravě*“ tvoří dva základní a navzájem propojené okruhy. První z nich přináší pod titulem „*Umění olomoucké diecéze*“ chronologický přehled nejceněnějších památek církevního umění románskými díly počínaje a závěrem barokní epochy konče. Druhý výstavní okruh byl nazván „*Sběratelství olomouckých biskupů*“ a představuje především podstatnou část arcibiskupské obrazárny, jejíž původ sahá do 17. století a která tvoří jednu z nejkvalitnějších střeoevropských sbírek starého malířství. Tuto expozici doplňují soubory slonovinových řezb a numismatických památek.

Základní koncepci obou výstavních celků rozvíjejí další tematické soubory, které ukazují výsledky archeologických a stavebně historických výzkumů Svatováclavského návrší. Na zvláštním místě je také prezentována samotná instituce arcibiskupství, osobnosti jednotlivých biskupů a arcibiskupů, dějiny diecéze i významné kapitoly z její hudební historie. Speciální prostory *Kabinetu textilu* a *Klenotnice* představují unikátní výběr liturgických textilů a zlatnických předmětů z gotického, renesančního a barokního období. Instalovaný liturgický prostor v kapli sv. Barbory nabízí možnost seznámit se s principy bohoslužebné praxe a jejího symbolického a uměleckého jazyka.

Stálé expozice jsou nicméně budovány jako dílčím způsobem proměnlivé, tak aby postupně představily umělecké dědictví olomoucké arcidiecéze v co největší šíři. Vedle toho jsou připravovány krátkodobé tematické a monografické výstavy s cílem zdůraznit závažné vývojové souvislosti olomouckého a moravského sakrálního umění nejen v regionálním, ale i v širším střeoevropském a evropském kontextu. Výstavní činnost muzea doplňují navazující publikační, přednáškové a vzdělávací aktivity.

Z obsahu:

Nela Chládková s Vladislavem Kvapilem

Cesta ke sdílené katalogizaci

- Edita Lichtenbergová

Nová Národní technická knihovna v Praze

- Vladimír Klásek

Společnost práce a „šťastní nezaměstnaní“

- Ondřej Svatoň

Chvála četby

- Pavel Ambros

Olomoucký biskup Jindřich Zdík

- Štěpán Kohout

4